

É R T E K E Z É S E K
A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

AZ I. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

GYULAI PÁL

OSZTÁLYTITKÁR.

XI. KÖTET. II. SZÁM. 1883.

UJGÖRÖG
IRODALMI TERMÉKEK.

Dr TÉLFY IVÁN

I. TAGTÓL.

Ára 40 kr.

BUDAPEST, 1883.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

É R T E K E Z É S E K

A NYELV- ÉS SZÉPTUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

Első kötet. 1867—1869.

I. Solon adótvényéről. Télyfy Ivántól. 1867. 14 l. Ára 10 kr. — II. Adalékok az attikai törvkönyvhöz. Télyfy Ivántól. 1868. 16 l. 10 kr. — III. A legújabb magyar Szentírásról. Tárkányi J. Bélától. 1868. 30 l. 20 kr. — IV. A Nibelung-ének keletkezéséről és gyanítható szerzőjéről. Szász Károlytól. 1868. 20 l. 10 kr. — V. Tudománybeli hátramaradásunk okai, s ezek tekintetéből Akadémiánk feladása Toldy Ferencztől. 1868. 15 l. 10 kr. — VI. A keleti török nyelvről. Vámbéry Armintól. 1868. 18 l. 10 kr. — VII. Gelije Katona István főleg mint nyelvész. Imre Sándortól. 1869. 98 l. 30 kr. — VIII. A magyar egyházak szertartásos énekei a XVI. és XVII. században. Bartalus Istvántól. Hangjegyekkel. 1869. 184 l. 60 kr. — IX. Adalékok a régebbi magyar irodalom történetéhez. (1. Sztárai Mihálynak eddig ismeretlen színdarabjai 1550—59.—2. Egy népirodalmi emlék 1550—75-ből. — 3. Baldi Magyar-Olasz Szótárkája 1583-ból. — 4. Báthory István országbíró mint író. — 5. Szenczi Molnár Albert 1574—1633). Toldy Ferencztől. 1869. 176 l. — X. A magyar bővített mondat. Brassai Sámuelről. 1870. 46 l. 20 kr. — XI. Jelentés a felső-austriai kolostoroknak Magyarországot illető kézíratai- és nyomtatványairól. Bartalus Istvántól. 1870. 43 l. 20 kr.

Második kötet. 1869—1872.

I. A Konstantinápolyból legújabbban érkezett négy Corvin-codexről. Mátray Gábor l. tagtól. 1870. 16 l. 10 kr. — II. A tragikai felfogásról. Székfoglaló. Szász Károly r. tagtól. 1870. 32 l. 20 kr. — III. Adalékok a magyar szóalkotás kérdéséhez. Joannovics Gy. l. tagtól. 1870. 43 l. 20 kr. — IV. Adalékok a magyar rokónévtan szók értelmezéséhez. Finaly Henrik l. tagtól. 1870. 47 l. 20 kr. — V. Solomos Dénes költeményei és a hétsziget görög népnyelv. Télyfy Iván lev. tagtól. 1870. 23 l. 20 kr. — VI. Q. Horatius satirái (Ethikai tanulmány). Székfoglaló. Zichy Antall. tagtól. 1871. 33 l. 20 kr. — VII. Újabb adalékok a régebbi magyar irodalom történetéhez (I. Magyar Pál XIII. századbeli kanonista. II. Margit kir. hercegnő, mint ethikai író. III. Baldi Bernardin magyar-olasz szó tárkája 1582-ből. Második közlés IV. Egy XVI. századbeli növénytan névtár XVII. és XVIII. századbeli párhuzamokkal. V. Akadémiai eszme Magyarországon Besenyei előtt) Toldy Ferencz r. tagtól. 1871. 124 l. Ára 40 kr. — VIII. A sémi magánhangzokról és megjelölésük módjairól. Gr. Kun Géza lev. tagtól. 1872. 59 l. 20 kr. — IX. Magyar szófejtégetések. Szilády Áron l. tagtól. 1872. 16 l. 10 kr. — X. A latin nyelv és dialektusai. Székfoglaló. Szénássy Sándor l. tagtól. 1872. 114 l. 20 kr. — XI. A defferekéről. Szilády Áron lev. tagtól. 1872. 23 l. 20 kr. — XII. Emlékbeszéd Árvay Gergely felett. Szvorényi József lev. tagtól. 1872. 13 l. 10 kr.

Harmadik kötet. 1872—1873.

I. Commentator commentatus. Tarlózatok Horatius satiráinak magyarázói után. Brassai Sámuel r. tagtól. 1872. 109 l. 40 kr. — II. Apáczai Csérei János barczai Ákos fejedelemhez benyújtott terve a magyar hazában felállítandó első tudományos egyetem ügyében Szabó Károly r. tagtól. 1872. 18 l. 10 kr. — III. Emlékbeszéd Bitnitz Lajos felett. Szabó Imre t. tagtól. 1872. 18 l. 10 kr. — IV. Az első magyar társadalmi regény. Székfoglaló. Vadnai Károly l. tagtól. 1873. 64 l. 20 kr. — V. Emlékbeszéd Engel József felett. Finály Henrik l. tagtól. 1873. 16 l. 10 kr. — VI. A finn költészetéről, tekintettel a magyar ösköltészetre. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1873. 135 l. 40 kr. — VII. Emlékbeszéd Schleicher Ágost. külső l. tag felett. Riedl Szende l. tagtól. 1873. 16 l. 10 kr. — VIII. A nemzetiségi kérdés az araboknál. Dr. Goldziher Ignácztól. 1873. 64 l. 30 kr. — IX. Emlékbeszéd Grimm Jakab felett. Riedl Szende l. tagtól. 1873. 12 l. 10 kr. — X. Adalékok Krim történetéhez. Gr. Kun Géza l. tagtól. 1873. 52 l. 20 kr. — XI. Van-e elfogadható alapja az ik-es igék külön ragozásának. Riedl Szende l. tagtól. 51 l. 20 kr.

Negyedik kötet. 1873—1875.

I. szám. Paraleipomena kai diorthoumena. A mit nem mondtak s a mit rosszul mondtak a commentatorok Virgilius Aeneise II-ik könyvére, különös tekintettel a magyarra. Brassai Sámuel r. tagtól. 1874. 151 l. 40 kr. — II. Szám. Bálinth Gábor jelentése Oroszország- és Ázsiában tett utazásáról és nyelvészeti tanulmányairól.

UJGÖRÖG
IRODALMI TERMÉKEK.

DR. TÉLFY IVÁN

I. TAGTÓL.

BUDAPEST, 1883.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ HIVATALA
(Az Akadémia épületében.)

Budapest, 1883. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

ELŐSZÓ.

Az újjörög irodalom termékeit 1879-ig bezárólag az *Egyetemes Philologiai Közöny* füzeteiben ismerttettem. De ez annyiban volt az érdeklődökre nézve hátrányos, a mennyiben csak szétszórtan szereztek magoknak tudomást az újjörög irodalom állapotáról.

Azért czélszerűbbnek tartom, hogy az 1879-ik év végétől kezdve a jelen év kezdetéig megjelent újjörög munkákat egy külön jelentésben mutassam be.

Az itt ismertetett munkákat pedig, egynek kivételével, mind ajándékba kaptam görög barátaimtól, ismerőseimtől s előttem személyesen ismeretlen jóakaróimtól. Kötelességemnek tartám tehát, mind elolvasni s legnagyobb részökből kivonatok készíteni, másokat pedig csak a könyvészeti rovatban megemlíteni. E könyvészeti rovatban elősorolom a többi munkákat is, melyekről csak görög lapok útján szereztem magamnak tudomást.

Télfy Iván.

Ujgörög irodalmi termékek.

(Olvastatott a M. T. Akad. 1882. jún. 5-én tartott ülésében).

I.

G e d e o n M a n ó.

A középkori görög irodalomról részint kedvező, részint kedvezőtlen vélemények uralkodának minden időben.

A tudós Villoison (1750—1805.) azt írta, hogy nagyobb gyönyörrel olvassa Kinnamust és Kedrenust, mint Thukydidest.

Ellenben a nagyhírű hellenista, Boissonnade (1774—1857.), visszatetszését nyilvánította az összes byzantinusok ellen, mivel fölforgatják a syntaxis szabályait.

A legújabb időben a francia akadémikus, Miller Manó, több görög codex fölfedezője és ismertetője, azt mondja, hogy a byzanti írók legnagyobb részében hiányzik ugyan az ízlés s a bíráló tehetség; de vannak mégis néhányan, a kik az irány tisztasága s bizonyos csín által tűnnek ki; s ha e tulajdonságokhoz hozzájárul a szerkezet bölcsesége s a tárgy érdeke, kárpótolva vagyunk a fáradságért, melynek magunkat alávetettük. »La plupart des écrivains byzantins manquent de goût et de critique. Il en est cependant quelques-uns, qui se distinguent par la pureté du style et par une certaine élégance. Et lorsqu' à ces qualités viennent se joindre la sagesse de la composition et l' intérêt du sujet, on est heureusement dédommagé de la peine qu' on a prise.« (*Annuaire de l' Association pour l' encouragement des études grecques en France.* 6-dik évf. Páris, 1872. p. 23—52.).

Ez bírta rá Gedeon Manót, a görög középkori kutatók konstantinápolyi társaságának elnökét, hogy bocsássa közre Irén császárnénak, Andronikus Komnenus császár nejének.

1143-ban írt költeményét, melyet Patmus szigetének könyvtárában fedezett föl. ¹⁾

Irén férjének az anyját szintén Irénnek hitták, a ki Lászlónak, Magyarország királyának a lánya volt s kinek szépségét, erényeit, tudományszeretetét s költői tehetségét Kinnamus, a byzanti történetíró (I. K. 4; és V. K. 4.) nagyon magasztalja.

Irén császárné költeményét kiadta már Boissonade is az *Anecdota Graeca* című gyűjteményében; de ez csak akkor jutott szerzőnk tudomására, midőn fölfedezett codexe már ki volt nyomtatva.

Egyébiránt a költemény kiadója nem újoncz a középkori görög költemények ismertetésében; mert 1878-ban kiadta a *középkori görög költészet emlékeit.* ²⁾

A költeményben, mely hanghuzamos jambusokban van írva, Irén panaszolja saját balsorsát. Ő boldog vala mint Andronikus neje. De mindennek vége lőn. Férje, a császár, meghalt. Nem hallgat többé neje panaszára, nem játszik gyermekeivel, kik mindnyájan könnyeket hullatnak. Irén felhívja az egész természetet, az éneklő madarakat, az elhúnytak arab méneit, hogy keseregjenek vele. »Oh férjem, üdvözítöm, erősségem, vigaszom, reményem, életem, lehelletem, világosságom, védelmem, hová lettél? Általad a csillagokig emelkedtem, s most örvénybe sodortatom; általad mint a verőfény tündököltem, s most az éj homályában enyészek el.«

Ilyen hangban panaszkodik Irén 393 versben.

II.

Rhigópulos.

1879-ben Rhigópulos Endre, kinek *Milton* című drámáját a *Budapesti Szemlében* (30. sz. 1877.) ismerttettem, írt

¹⁾ *Εὐρήνης Σεβαστοκρατορίας ἀνέκδοτον ποιήμα* (1143.) ἐκ χειρογράφου τῆς ἐν Πάτμῳ βιβλιοθήκης, ἐκδιδόντος Μανουὴλ Γεωργίου. Athén, 1879.

²⁾ *Μνημεῖα μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενα.*

egy újabb, öt felvonásos, drámát, melynek czime: »*Nero Korinthban*«¹⁾.

Nero 67-ben Kr. u. Görögországba utazván, legelőször Korinthban állapodik meg, hol Görögország többi városainak küldöttei is összegyűltek. Csak Athén vonakodott Nero tiszteletére követeket küldeni.

A színpad ábrázolja a korinthusi oszlopokkal díszített piacot. Egyik oldalról látszik a saróni tenger, másíkról a korinthusi öböl; a háttérben pedig emelkedik a fellegvár.

A piacon 15 polgár beszélget a legfontosabb napi eseményről, Nero jöveteléről.

Periander, egy előkelő polgár, azt mondja nekik, hogy épen most jön Nerótól, a kivel reggelizett s hogy a császár szándoka, visszaadni a szabadságot Görögországnak s átmeteszetni a korinthusi szorost, s hogy most fog Hellas arany kora kezdődni.

A polgárok éltetik Nerót.

Leonidas, spartai követ, tudván, hogy Periander Nerónak kegyence, ezt keresi, hogy általa Sparta urává legyen, valamint Periander Korinth uralma után vágyódik.

Hasonló haszonleső céljaik vannak a többi küldötteknek is.

Periander nagyravágyó terveinek utjában áll saját lánya Nike, a ki egy athéni ifjúba, Kleodemosba, szerelmes s ettől viszont szerettetik, s a kinek már jegyese is.

Kleodemos nagyon gazdag; bőkezű a szegények iránt; Athénben tanítók és tanulók tőle kapnak fizetést; kiházasít árvalányokat. De Periandert az rettentí vissza, hogy Kleodemos athéni ember, a ki a függetlenséget szereti; Nero pedig haragszik az athéniekre, mivel nem hitták meg küldöttség által. S ha Periander elvesztené a császár kegyét, akkor a tengerszoros átmetszési vállalatától várt nyeresége is kútba esnék. Plutias nevű pénzváltó ugyanis ajánlkozott, hogy 500 millió drachmaért (200 millió forint) elkészíti az átmetszést, s ebből az összegből Periandernek 100 milliót s Tigellinusnak, Nero mindenesének hasonlóul 100 millió drachmát ígért. Az

¹⁾ *Νέρον ἐν Κορίνθῳ*. (Athén, 1879).

egész vállalat pedig csak 100 millió drachmába kerülne s így Plutiasnak 200 millió drachma jutna tiszta nyereségül.

Periander nagy zavarban van, midőn Nero, a ki nála lakik, az athéni Kleodemust kívánja látni, kiről azt mondta neki Periander, hogy az összes athéniak közül csak ő tiszteli a császárt. Periander hallván a császár kívánságát, azt hazudja, hogy Kleodemus ragályos betegségben fekszik s Tigellinus ezt szintén állítja.

Nero fogadja ezután Hellas tisztelgő küldöttségeit, melyek az undorig versenyeznek egymással az ő magasztalásában.

Erre a kertbe megy, hol Nikével, Periander lányával, találkozik. Szépsége egészen elbájolta s kezével és trónjával kínálja meg. De a lány azt válaszolja, hogy már van vőlegénye s eloson a kertből.

Épen akkor belép a kertbe Periander, kitől azt kérdezi Nero, hogy ki a lányának a vőlegénye? Periander azt válaszolja, hogy Kleodemus, de nem az athéni, hanem a Kyprus szigetről való.

Nero megígéri Periandernek a korinthei helytartói méltóságot, ha lányát neki adja nőül.

Periander örömteljesen elsiet, hogy fölkeresse Nikét. Nyomban utána jön a kertbe Aristomenes, Messénia küldöttje, a ki fölvilágosítja Nerót, hogy az athéni Kleodemus, Nero legnagyobb ellensége, Nike vőlegénye s hogy nem is fekszik ragályos betegségben, hanem egészséges.

Nero megharagudván, távozik.

Ekkor a kertben találkoznak Nike és Kleodemus s abban állapotnak meg, hogy másnap alkonyatkor, midőn az egész nép az isthmiai játékok után lakmározni fog, egy készen álló hajón elutaznak. E terv kivitelében szent Pál apostol is segítséget ígér nekik.

A piacon ácsorgó polgároknak azt a hírt hozzák, hogy az isthmiai játékon Phemius hangosabban énekelt, mint Nero. Azért megfojtották.

Most harsognak a trombiták. Római tiszték lépnek a színpadra, hol jobbról és balról sorakoznak. Utánok görög ifjak hozzák bíborszínű, aranyhímzetű hordszéken Nerót, s a színpad közepén teszik le. Jobbról áll Tigellinus, balról egy

ifjú, a ki Nero citheráját tartja. Ezek körül sorakoznak a görög városok képviselői, nők s előkelő személyek; s utánnok a nép. A trombitaszó elnémúl s tapsviharok keletkeznek. Nero, borostyánkoszorúval a fején, örömittasan üdvözli a tapsolókat. Azután elővesz egy okmányt s a következőket olvassa le róla:

»Hellének, üdvöz legyetek! Szép a ti országtok; nagy, eszes, műértő a ti népetek. Hölgyeitek a Musák és Gratiák lányai. Ti vagytok Apollo fiai. Róma a ti nagy ősseiteknek köszöni irodalmát. Én pedig szerettelek titeket, mióta Apollo a citherával megajándékozott. Ti mindenekfölött tüntettetek ki engem. Azért méltók vagytok hozzám. Jövőre mindig két név fog visszhangozni: Nero és Hellas — Hellas és Nero! Olympi összhangzat! — Versenyjátékaitokon szereztem a koszorúkat. Énekemet megtapsoltátok, mint legjobb műértők. Lakomáitokon találtam a vidámságot, odaadástokban a boldogságot. Szeretlek és csodállak titeket. Azért én, a szeretett Nerótok, oh a marathóni és salamisi hősök dicső ivadékai, ma a boldog Korinthban, a szabadságot ajándékozom az összes helléneknek. Éljen a görögök szabadsága!«

Erre a nép egetrázó tapsviharral felel.

Azután Tigellinus hirdeti a népnek, hogy a császár elhatározta a korinthei tengerszoros átmetszését.

A nép ismét ujong és tombol örömében.

Ekkor Orpheus a következő költeményét olvassa föl:

*Εἰς ταύτην τὴν λαμποπετῆ καὶ χρουσιγγῆ αἰθρίαν,
 Ὅτε ὁ Νέρων ἔρχεται μὲ τὴν ἑλευθερίαν, ¹)
 Τιφάσσομαι, ἰλγγιώ. Οὐκ οἶδα πῶς ν' ἀρχίσω.
 Σὺ, Μοῦσα, ἔλθ' κ' ἐμπνευσον, τὸν ἕμνον γὰρ ²) τοῖσίω.
 Ὁ Νέρων εἰς τὰ Ἰσθμια! Ἴστί λαμπρὰ ἡμέρα!
 Ἐμπρός της ³) ὄντως ὀχρῶσιν ⁴) καὶ Σαλαμῖς καὶ Μαραθῶν,
 Ὅλον τὸ μέγα παρελθόν!
 Οὐδέτοι' ἄλλοι' ἢ Ἑλλὰς ὀπήρξ' εὐτυχευτέρα!
 Ἴστί ποίω δόξα καὶ τιμὴ! Ἴδοῦ, Ἑλλὰς, ὁ Νέρων,
 Ὅν προσέδοκας, ἐφ' ἑαυτεν, ἑλευθερίαν γέρον!
 Τὴς ἀφειτῆς τοῦ Νέρωνος, τοῦ Νέρωνος τὰ κάλλη,*

¹) Μετὰ τῆς ἑλευθερίας.

²) ἵνα.

³) αὐτῆς.

⁴) ὀχρῶσιν.

Οὔτε ὁ Πίνδαρος αὐτὸς θὰ ἤρκει, ¹⁾ ἴνα ψάλῃ!
 Χαίρει ὦ Καίσαρ! Ἡ Ἑλλάς ἐμπρός σου κλίνει γόνυ.
 Μαζή ²⁾ σου ἐπανερχονται τῆς δόξης μας ³⁾ οἱ χρόνοι.
 Τὸ ἄσμά σου, Ἀπολλωνος τὸ ἄσμα ὁμοιάζει!
 Παῖξεις καθάρα ὡς αὐτὸς, — καὶ ἡ Ἑλλάς θαυμάζει!
 Προσθὲς εἰς τὰ Ὀλύμπια νικῶντα σ' ἠυχαριστοῦμεν!
 Καὶ ἤδη εἰς τὰ Ἴσθμια σωτήρα σὲ καλοῦμεν!
 Ἰλευθερίαν μῆς ⁴⁾ δωρεῖς! . . Χαίρει λαμπρὸν ἑλλάδην!
 Ἰλευθέρος κ' εὐγνωμονῶν σὲ χαιρετῶ πᾶς Ἑλλήν!
 Κ' οἱ ἄρχοντές μας οἱ λαμπροὶ, οἱ ἄνδρες οἱ μεγάλοι,
 — Ἄει, φρονίζου, ⁵⁾ ἡ Ἑλλάς ὡς κρίνον τῶρα ⁶⁾ θάλλει.

Azaz: »E tündöklő s aranyfényű derűben, midőn Nero a szabadsággal jön, megzavarodom, szédelgek. Nem tudom, hogyan kezdjem. Jőjj, te Músa, ihless engem, hogy hangoztassam az éneket. — Nero az isthmiai játékoknál! Oh mi fényes nap! Előtte elhalványúl Marathon és Salamis, az egész nagy-szerű múlt! Hellas máskor soha sem volt boldogabb. Milyen dicsőség, minő tisztelet! Ime Hellas, Nero, kit vártál, megérkezek, hozva a szabadságot! Nero erényeit, Nero szép tulajdonait maga Pindar sem volna képes megénekelni! Üdvözlégycsászár! Hellas térdet hajt előtted. Veled visszatérnek dicsőségünk évei! Éneked hasonlít Apollo énekéhez. A citherán úgy játszol, mint ő — s Hellas bámúl. Tegnapelőtt megtapsoltunk téged, ki az olympiai versenyeken győztél. S most már az isthmiai játékoknál üdvözítőnknek nevezünk! Szabadságot adsz nekünk ajándokul! Üdvözlégycsászár! Minden szabad s hálás hellén üdvözlől téged. S a mi dicső előjáróink, a nagy férfiak, kiáltják: Nép! Hellas most mint lilium virágzik!«

Az összes nép viharosan tapsol. Nero mindenfelé köszönget. Azután zenekiséretében elviszik a hordszéken.

Periander sehogy sem tudja Nikét rábírní, hogy Nero neje legyen. Azért zárva tartja és kínozza s arról tanácskozik Tigellinussal, miként lehetne Kleodemost láb alól eltenni.

1) θὰ = ἤθελ' ἴνα.

2) Μαζή.

3) ἡμῶν.

4) ἡμῖν.

5) φρονίζουσι.

6) νῦν.

De Nikét megszabadítják sz. Pál apostol és Tódor, Nike szolgája.

Nike és Tódor a kertben várnak Kleodemosra. Azonban Periander előbb érkezik oda s erővel akarja lányát a palotába visszaviinni. A lány tört hűz ki s azt mondja, hogy inkább meghal, mintsem Neróhoz menjen. Periander kiált szolgái után; de egy sem jelent meg, mert Nerót kísérték, a ki Korinth útczáin sétált.

Periander szolgái helyett megjelent Kleodemos és Pál apostol. Ez utóbbi azt mondja Periandernek, hogy ő és társai akadályozzák a társadalom újjászületését. De jönni fog nélkületek és ellenetek. Kevés jó ember munkássága megfogja hozni gyümölcsét. Ez a nép is föl fog ébredni. Senki sem tehet semmit az igazság ellen, sem Nero, sem Tigellinus, sem ti, Hellas zsarnokocskái.

Nike azt mondja Periandernek, szent Pálra mutatva: »Ime ez a megszabadítóm.«

»És az új atyád« teszi hozzá Kleodemos.

Nike fölszólítja az atyját, hogy jőjjön Athénbe, hol őt mint jó lány fogadandja.

Szent Pál ezt mondja Periandernek: »Sajnálalak. De Isten kegyelme nagy! Bánd meg bűncidet s üdvözülni fogsz!« Ekkor elsietnek a hajóra.

E dráma ellen következő észrevételeim vannak:

1. Mértéken túl hosszú monologok fordulnak benne elő, melyek, ha nem is az olvasót, de mindenesetre a nézőt fárasztják s így a dráma hatását gyöngítik.

2. Valószínűtlen, hogy Periander, a ki annyira hajlászsa Nero kegyét, otthon maradjon, midőn a császár, környezetve a többi kegyvadászoktól, kik között többen épen Periandert akarják megbuktatni, a városban sétál.

3. Még valószínűtlenebb, hogy egy szolga sem maradt volna otthon Perianderrel, hanem hogy mindannyian magára hagyták volna.

4. Hiba volt szent Pál apostolt a dologba belekeverni, hogy részt vegyen Nike megszöktetésében, mert ezt semmikép sem lehet magasztos hivatásával megegyeztetni.

III.

Melissinos.

1879-ben megjelent Korfúban egy epopoea, melynek czíme: *Erkölcsei Világ*, szerzője pedig Melissinos Spyridon. ¹⁾

A költő lelke egy eszményi világba, a földhöz hasonló fényes bolygócsillagba emelkedik föl. Ebben drámai jelenetek mutatják neki a nőnek fönségét és bukását, erényeit és bűneit. E földöntúli látványban szemléli a nőnek hivatását, jogait és felelősségét a társadalmi életben.

E költemény 12 énekből áll.

Szerző azt mondja az előszóban, hogy a költemény második része is kész. Ebben egy másik csillagba vitetik a lelke, melyben ismét a férfiú eszméjét látja ábrázolva.

E két eszméből kiindulva, meghatározza az ember rendeltetését, és pedig úgy, hogy tragikailag adja elő az emberi szenvedéseket s különféle episodok által tárja föl az erkölccstan rendszerét.

Csak az kár, hogy szerző nem az irodalmi, hanem a jóniai szigeteken dívó népnyelvet választotta. Ennek csak a népdalokban lehet jogosultsága, de nem a magasreptű epopoeákban.

A mi az előttünk fekvő költemény tartalmát illeti, ezt nagyon röviden lehet előadni. A csillagba fölrepülő lelke találkozik megholt nővérének szellemével. Ez kalaúzolja őt a csillagvilágban, hol egymásután a világ teremtőjét, a Megváltót, a Szent-Lelket, az angyalokat, Szűz Máriát, boldogult s elkárhozott szüzek szellemeit látja s mindenütt legüdvösebb intelmeket, tanításokat hall. Hasonlításai szépek. De megkapó történelmi jelenetek sehol sem fordúlnak elő. Azért e mű inkább vallás-erkölcsi tanköltemény, mint epopoea.

A költemény végéhez magyarázó jegyzeteket csatolt s ezek után három ívnyi értekezést *néhány elmélettről a vers-*

¹⁾ Ἡθικὰς κόσμος. Ὑποποιῆα ὑπὸ Σπυρίδωνος Μελισσηνοῦ. Ἐν Κερκύρα. 1879.

tant illetőleg, ¹⁾ mely azonban már tiszta irodalmi nyelven van írva.

Költeményének minden éneke strophákból áll. E strophák legkisebb száma 45, legnagyobbja 51. Minden strophának van hat verse, melyek elseje a harmadikkal, másodika a negyedikkel s ötödike a hatodikkal rímel.

Mutatványul ide iktatom az első ének első stropháját:

*Ψάλλοι τοῦ κόσμου τοῦ ἡθικοῦ τὴν ὄψιν ²⁾ τὴν ἀγίαν, ³⁾
 Πού ⁴⁾ τοῦ Θεοῦ τὴν ἀπειρίην ⁵⁾ ἀγάπην ⁶⁾ καθρεπτίζει ⁷⁾
 Ἦ ἄφοιτο ⁸⁾ χάρις τῆς ψυχῆς, τὴν ἄχαρην ⁹⁾ κακίαν, ¹⁰⁾
 Τὸν ἔρωτα, ποῦ γλογορεὸς τὸ πνεῦμα ἐπουρανίζει,
 Τὰ πάθη μας, ¹¹⁾ τὲς ὀφείξεις ¹²⁾ μὴ τὰ ¹³⁾ φθαρμένα χροῖτα,
 Καθ' ¹⁴⁾ αἴσθημα καλὸν, ¹⁵⁾ κακὸν, ¹⁶⁾ καὶ σὲ, γυναῖκα, ¹⁷⁾ πρῶτον.*

»Éneklem az erkölcsi világ szent látványát, mely visszatükrözi az Istennek véghetetlen szeretetét, a léleknek világatlan zúrját, az undorító gonoszságot, a lángoló s a szellemet mennyeisítő szerelmet, szenvedélyeinket, vágyainkat a megromlott ízléssel, minden jó, rossz érzelmet, és, nő, legelőszőr téged.«

IV.

Mistriótis.

Mistriótis György, athéni egyetemi tanár, a ki már ezelőtt a homéri époszok történetét, Plato Gorgiasát. Apologióját és Protagorasát, Sophokles Antigonéját magyarázó jegyzetekkel adta ki, 1879-ben közrebocsátotta Sophokles Oedipuskirályát terjedelmes bevezetéssel és magyarázatokkal. ¹⁸⁾

A Bevezetésben azt mondja a többi között, hogy Sophokles, drámai művészeténél fogva, máskép használta föl a fátu-

¹⁾ Θεορίαι τινες περὶ Στιχουργίας. — ²⁾ ὄψιν. — ³⁾ ἀγίαν. — ⁴⁾ ὄς, ἦ, ὄ helyett a nép mindig πού-t használ. — ⁵⁾ ἀπειρίον. — ⁶⁾ ἀγάπην. — ⁷⁾ καθρεπτίζει. A népnyelv t előtt a p-t ph-re változtatja. — ⁸⁾ ἄφοιτον. — ⁹⁾ ἄχαρην. — ¹⁰⁾ κακίαν. — ¹¹⁾ ἡμῶν. — ¹²⁾ τὰς ὀφείξεις. — ¹³⁾ μετὰ τῶν. — ¹⁴⁾ κάθε = καθέκαστον. — ¹⁵⁾ καλὸν. — ¹⁶⁾ κακὸν. — ¹⁷⁾ γυνή. — ¹⁸⁾ Τραγωδίαι Σοφοκλέους ἐκδιδόμεναι μετὰ σχολίων. Οἰδίπους Τύμηνος. Athén, 1879.

mot, mint Aeschylos. Ez utóbbi ugyanis a fátumot mint külső hatalmat tünteti föl, mely a cselekvő személyeket kényszeríti, hogy így vagy amúgy cselekedjenek. Sophoklesnél pedig a fátum az ember szívében lakozik. *Ὁ Σοφοκλῆς ἐξ αὐτῆς τῆς δραματικῆς αὐτοῦ τέχνης ἤγετο εἰς διάφορον τῆς ἡμαρτηνῆς χοῆσιν. αὕτη παρὰ μὲν τῷ Αἰσχύλῳ εἰκονίζεται ὡς τις ἕξω-τερικὴ δύναμις τὰ δοῶντα πρόσωπα εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν προᾶξιν ἐξαναγκάζουσα, παρὰ δὲ τῷ Σοφοκλεῖ ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐνοικοῦσα.*

Hogy ez nincs így, azt Aeschylos ezimű munkám 9-dik fejezetében adtam elő.

V.

Kupitóris.

Kupitóris Panagios kiadta 1879-ben Plato Kritójának eredeti szövegét, magyarázatokkal és fordítással a mai irodalmi nyelvre. ¹⁾

E fordításból közlöm az 1-ső fejezet első részét. Hasonlítsák össze a görög philológiával foglalkozók az eredetivel s meg fognak győződni, hogy e fordítás nyelve testestül lelkestül görög.

Κεφ. Α'. Σωζο. Διὰ τί τοιαύτην ὥραν ἔχεις ἔλθει, ὦ Κρίτων; ἢ δὲν εἶναι ἀκόμη ²⁾ πρῶτ;

Κρ. Πολὺν βέβαια.

Σω. Ποία ὥρα νεότης;

Κρ. Ὁρθρος βαθύς.

Σω. Θανμάζω, πῶς ἠθέλησεν εἰς σὲ ὁ τοῦ δεσποτηρίου φύλαξ νὰ ἐπαζούσῃ.

Κρ. Γνώριμος ἤδη μοι εἶναι, ὦ Σώκρατες, διὰ τὸ ὅτι πολλάκις ἐνταῦθα συγχάζω, καὶ ἔχει κατὰ τι καὶ εὐεργετηθῆ ὑπ' ἐμοῦ.

Σω. Πρὸ ὀλίγου δ' ἔχεις ἔλθει ἢ πρὸ πολλοῦ;

Κρ. Ἰκανῶς πρὸ πολλοῦ.

¹⁾ Πλάτωνος Κρίτων, κείμενον, σχόλια καὶ μετάφρασις. Athén, 1879.

²⁾ V. ö. Télyf : A classica philologia encyclopaediája. p. 69—77.

Σω. Ἦπειτα πῶς ἐνθὺς δὲν μὲ ἐξέπνισας, ἀλλὰ σιω-
πηλῶς κἀθήσαι πλησίον μου;

Κο. Ὅχι μὰ τὸν Δία, ὃ Σώζοατες, οὐδ' αὐτὸς ἐγὼ
θὰ ἤθελον ἐν τοσαύτῃ καὶ ἀγρυπνίᾳ καὶ λύπῃ γὰ ἡμαί.
Ἀλλὰ καὶ σὲ πρὸ πολλοῦ θαυμάζω παρατηρῶν ὅτι τόσον
γλυκὰ κοιμᾶσαι καὶ ἐπίτηδες δεῖν σὲ ἐξέπνιζον, ἵνα ὅσον δι-
νατῶν γλυκύτερα περὶ τὸν καιρὸν σου. Καὶ πολλάκις μὲν
ἤδη καὶ πρότερον κατ' ὄλιον τὸν βίον σὲ ἐμακάρισα διὰ τὸν
τρόπον σου, πολὺ δὲ μάλιστα κατὰ τὴν νῦν παροῦσαν συμ-
φορὰν, ὅτι τόσον ἐνδόλως αὐτὴν καὶ πρῶτος ἠποφύροισ.

Ugyan e szerző írt történelmi és irodalmi tanulmányt az albánok nyelvéről s népéről, ¹⁾ és értekezést a névmás harmadik személyéről az albánoknál, a görögországi albánok s főleg a hydrabeliek dialektusa szerint. ²⁾

Az előbb megnevezett dolgozatában elősorolja mind azok véleményeit, kik a legrégebb időktől fogva a jelenkorig az albánok nyelvéről s eredetéről írtak és leginkább Fallmerayert czáfolja. Azután bebizonyítja, hogy az albán nyelvben legtöbb görög, sok latin, kevés német s legkevesebb kelta elem foglaltatik.

VI.

Philimon.

Philimon Timoleon kiadta 1879. évi december havában a görögországi képviselőházhoz benyújtott jelentését a képviselőház könyvtáráról. ³⁾

E jelentés szerint a kérdésben forgó könyvtárnak volt hetvenezernél több kötete, az 1879-ik év végén.

A képviselőház könyvek vásárlására 20 ezer drachmát

¹⁾ Μελέτη ιστορική καὶ φιλολογική περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἔθ-
νους τῶν Ἀλβανῶν. (Athén, 1879).

²⁾ Διατριβὴ περὶ τῆς παρ' Ἀλβανοῖς ἀντωνυμίας τοῦ τρίτου προ-
σώπου κατὰ τὴν διάλεκτον τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἀλβανῶν, μάλιστα τὴν τῶν
Ἰδομίων. (Athén, 1879).

³⁾ Ἰκθεσις τοῦ ἐφόρου τοῦ βουλευτηρίου περὶ τῆς βιβλιοθήκης τῆς
βουλῆς τῶν Ἑλλήνων.

(8 ezer forintot) szavazott meg az utolsó ülészakban, azonkívül könyvtári irodai átalányra 3 ezer drachmát.

Az angol kormány ajándékol küldte a felsőház naplóját (*Journals of the House of Lords*) 1547-től 1879-ig, 130 kötetben; azután az 1856-tól kezdve megjelenő hivatalos okmányokat (*State Papers*) 36 kötetben.

A német birodalom kormánya csereviszonyban állván a görögországgal, megküldte a német birodalmi ülésekről és a porosz országgyűlésekről szóló összes jegyzőkönyveket.

A belgiumi akadémia ajándékozta összes kiadványait 1845-től kezdve; a belga kormány pedig megküldte a felső- és alsóház irományait (*Documents Parlementaires*).

Olasz-, Török- és Oroszország is ígértek jelentékeny könyvadományokat.

Bel- és külföldről 80 magánember is küldött becses könyveket.

A könyvtár díszes olvasótermében volt 1879-ben 62 angol, francia, olasz, német hírlap és folyóirat, melyek 2960 drachmába kerültek.

E könyvtár pedig nem szolgál kizárólag a képviselők számára, hanem nyilvános intézet, melyet mindenki használhat.

A jelentés utóiratában olvassuk, hogy Olaszország kormánya megküldte a parlament és az egyes minisztériumok összes kiadványait.

Nagyon kívánatos, a mint Philimon Timoleon hozzám intézett levelében mondja, hogy a magyar kormány s a magyar akadémia szintén küldenék meg a nevezett könyvtárnak az országgyűlési s akadémiai kiadványokat, főleg pedig azokat, melyek a magyar jogra és történelemre vonatkoznak. Ezekért lehetne a görög parlament irományait csere fejében kérni.

Tisztelettel ajánlom ezt a t. Akadémia gyűjteményébe.

VII.

Kappótis. Mistra.

Kappótis Angelos, a spartai gymnasium igazgatója, 1880-ban egydiratot bocsátott közre Mistrá városáról ¹⁾.

Szerző a negyedik kereszties hadjáratnál (1199) kezdi munkáját s mintegy dióhéjban adja elő a byzanti császárság viszontagságait.

Főforrásul használt egy, görög népnyelven írt régi verses krónikát, mely az 1204-ik évtől 1292-ig terjedő eseményeket adja elő és a 14-ik század elején íratott. Ezt a krónikát először Buchon adta ki 1846-ban, következő munkájában: *Histoire des conquêtes et de l'établissement des Français dans les états de l'ancienne Grèce sous les Ville-Hardouin*.

A görög krónika czíme: *Βιβλίον τῆς Κοινηστίας τῆς Ρωμανίας καὶ τοῦ Μωρεῶς*. Azaz: *Könyv, Romániának és Moreának megszerzéséről*.

A krónikaíró ugyanis a szárazföldi Görögországot *Romániának* és Peloponnézust *Moreának* nevezi.

Ezt a krónikát kiadta *Ellisen* is (Analekten der mittel- und neugriechischen Literatur. Zweiter Theil. Leipzig, 1856) német fordítással s terjedelmes bevezetéssel és jegyzetekkel. Erről azonban, úglátszik, Kappótis úrnak nem volt tudomása, mert sehol sem említi.

A krónikaíró nemzetiségét illetőleg azt gyanítja szerzőnk, hogy az görög anyától és frank (francia vagy olasz vagy spanyol vagy német) atyától származott Peloponnesusban, mert szövege rossz görög nyelven van írva, számos frank szót s a görögök iránt ellenszenvet mutat föl.

Az ilyen vegyes nemzetiségű házasságból született fiút (Gasmúlos- vagy *Vasmúlos*-nak (*Γασμοῦλος, Βασμοῦλος*) nevezték a byzanti írók. Ez pedig, szerzőnk szerint, meg van rövidítve *Gaskon múlos* és *Vaskon múlos*-ból (*Γάσκων μοῦλος, Βάσκων μοῦλος*); s miután a *múlos* nemcsak *öszvért*, hanem *törvénytelen fiút, fattyút* is jelentett, azért *Gaskon múlos* ==

¹⁾ *Μορογραφία περὶ τῆς πόλεως Μιστραῦ. Ἐν Καλάμαις* (Kalamatabau).

Gaskonok fattyúja, és *Vaskon mûlos* = Vaskok, azaz *baskok fattyúja*, mert a *frankok* nevezete alatt gaskonok és baskok is fordultak meg Peloponnésusban.

1249-ben a frankok körülbelül egy órányi távolságra a régi Spartától, erős helyet építettek, melynek neve akkor *Myzithrás* vagy *Misitra* volt. De magok a frankok *Messire Guillaume*-nak azaz Vilmos (t. i. Villehardoin Vilmos) úr várának, vagy *Messiriori*-nak, vagyis az urak hegyének (a francia *messire*-, és a görög ὄρος-tól) nevezék.

Szerzőnk azonban el nem fogadja ezt az etymológiát s azt mondja, hogy a *Myzithrás* el van rontva a francia *maison du trône*-ből; azért *Μηζυθηρας*-nak kell írni, a miből később *Misthrás* és *Mistrás* lett.

Szerzőnk szerint a frankok azt a területet, melyen a régi Megalopolis, Tegea és Sparta állt, *Mesoreá*-nak vagy *Mesoriá*-nak, a mi *bentartományt* jelent, nevezték. *Mesariának* pedig nevezi a népnyelv a két szántóföld közötti határt.

A Taygetus hegyalján fekvő földrészeket, hol hajdan rövid ideig a szláv fajú Ezeriták laktak, a mai népnyelv *Bardúniá*-nak nevezi. Ez szerzőnk szerint, valószínűleg a *βραδύνοια*-ból (lomhaeszűség) van elrontva, mert a lakónok lomhaeszűeknek nevezték a szlávokat, épen úgy, mint ma Maina lakosai szomszédjaikat *vlachok*-nak nevezik, a mi szerzőnk szerint ugyanazt jelenti, a mit a régi *vlakes* (βλάκες), t. i. *tompákat*.

Maina lakosai a frankoknak évenként négyszáz byzanti aranyat fizettek. Ennek az aranypénznek a neve volt *ὑπέροπυρον*, többesben *ὑπέροπυρα*, ért pedig a mai pénzben körülbelül 17 frankot. *ὑπέροπυρον*-nak azért neveztetett e pénz, mert tűzszínű volt. S mivel a mai arany is lángszínű, azért, szerzőnk szerint, a mai görög népnyelv *φλορί*-nak (többesben *φλορία*) nevezi; ez pedig meg van rövidítve a *φλογίρια*-ból; tehát összefügg a *φλόξ* (láng), *φλόγιμος* (lángos) szóval. Innen azt következteti szerzőnk, hogy az olasz *florino*, francia *florin* a görög *φλορί*-től származik.

De ebben nagyon téved; mert elvitázhatatlan dolog, hogy a *florino*, *florin* név Flórenczben keletkezett a 11-ik században, hol legelőször nevezték így az aranypénzt.

A *Maina* név, melyet a byzantinok *Μαίνα*-, és *Μαίρη*-

nak írtak, a mai görögök némelyei pedig *Mani*-nak (*Μάνη*) irnak, nem egyéb, szerzőnk szerint, mint az ó-görög *μανία*, azaz bosszuállási harag, oly értelemben, mint a homéri *μῆνις*, dórilag *μᾶνις*. Mert Maina lakosait az ő szomszédjaik *rossz-akaróknak*, azaz *bosszúállóknak* nevezik.

A mainabeliek pedig, szerzőnk szerint, a régi spartaiak valódi utódjai, megőrizve amazok nyelvének és szokásainak legnagyobb részét s aristokratikus rendszerét. De Octavianus császár korában lakónoknak nevezettek, mivel ezzel szövetségvén, a spartaiak ellen harczoltak, kik Antonius részén álltak. Azóta bosszút forraltak a spartaiak ellen s a *μανιάτης*, azaz, *μαϊνώτης*, nevet kapták. Azonban Octavianus legyőzvéni Actiumnál 31-ben Kr. e. Antoniust, *szabad lakónoknak* (*ἐλευθέρου δάκωνες*) nevezte el őket.

Nagyon feltűnő, hogy szerzőnk sehol sem említi a *tzakonok*, a *Tzakonia* nevét, holott a görög verses krónika épen Maina s Lakonia lakosait *tzakonok*-nak, s Mainát és Lakoniát *Tzakoniának* nevezi, mint III. 35, 158, 162. v.

Azokat a becses dolgozatokat sem említi szerzőnk, jóllehet alkalma lett volna, melyek a *tzakónok* nyelvéről jelentek meg. Ilyenek: *Ueber die Sprache der Zakonen* Thierschtől (Abhandl. der philos.-philolog. Classe der k. bayer. Akad. d. Wissensch. I. 1835.) — *Grammatik der griech. Vulgarsprache* Mullachtól (Berlin, 1856. 94—104. l.), — *Etude du dialecte Tzakonien* Devilletől (Páris, 1866). Sőt görög nyelven is jelent meg Athénben 1870-ben, és pedig 2-ik kiadásban, a *tzakóni dialectus* nyelvtana Oekonomostól. Ezt csak ismerhetné szerzőnk.

Mistra hét évvel Konstantinápoly bukása után került a törökök hatalmába.

De már 1463-ban Malatesta Zsigmond, Rimini hercege, ostrom alá fogta a várat, s miután be nem vehette, Mistra városát pusztította s kiásatván az 1456-ban meghalt nyolczvan éves görög bölcsésznek, Pléthonnak, máskép Gemistusnak, csontjait, mint szent ereklyét, Olaszországba vitette. Ekkor égtek le Mistra templomai s a fejedelmi palota is romba dőlt.

1687-ben a velenceiek foglalván el Mistrát, 1715-ig birtokukban tartották meg. Ekkor azonban ismét a törökök ha-

talmába került. De végtére a szabadsági háborúk után a föllállított görög királyság részéül ismertetett el.

Ma csak csekély mezőváros Sparta közelében, s arról nevezetes, hogy évenként augusztus havában nyolcz napig tartó vásárra csődülnek ott össze az emberek.

VIII.

Didaskalikos Syllogos.

Nyolcz évvel ezelőtt keletkezett Athénben egy társaság az alsó- és középoktatás javítása, tanítóképezde föllállítása s elaggott tanítók és családjaik segélyezése végett. A társaság neve *tanítói egyesület* (*Διδασκαλικὸς Σύλλογος*).

A segélypénztár részvények útján alapított; mind-egyik részvény tiz drachmáról szól. De ez az összeg nem egyszerre, hanem két félévi részletben fiztetik.

Ettől különbözik az egylet tagjai által befizetendő díj. A néptanítók ugyan is fizetnek félévenként 3, az algymnasiumi tanítók (*Ἐλληνοδιδάσκαλος*) 4, a tanárok 6 drachmát. Ezért kapja minden tag az egylet által kiadott *Ἠλέτωρ* című folyóiratot. Az egyleti tagdíjából megtakarított fölösleg a segélyezés részvénypénztárába foly be.

A részvényesek jogosúltsága a segélyezésre az aláírásuk napjától számítandó tizedik évben kezdődik. A segélyezési összeg pedig 10 év múlva az évenként befizetett részvényilleték ötszöröse, 15 év múlva tízszerese, 21 év múlva tizenegyszerese, 22 év múlva tizenkétszerese, s ilyen arányban tovább.

A ki e nyugdíjban részesül, nem köteles többé részvényilletéket fizetni.

A részvényes halála után az özvegye folytathatja a részvény befizetését, mi által férjének jogaiba lép. Ha az özvegy is meghal, gyermekeit illeti a nyugdíjaztatás joga. Ha pedig a részvényes nőtelenül hal meg, akkor szülőinek, kiskorú fivéreinek s hajadon nővéreinek van joguk az ő nyugdíjára.

Ha a részvényes meghal, mielőtt tíz évig fizette volna az illetékét özvegye és árvái egyszer-mindenkorra 200 drachmát (80 forintot) kapnak.

1880-ban, midőn a kormány a részvénytörvény alapszabályait aláírta, 15000 drachmából állt a részvénytörvény.

Ezekből látszik, hogy a Didaskalikos Syllagos két feladatot tűzött ki magának, egy szellemi és egy anyagit. A szellemi eszközi a tulajdonképi Didaskalikos Syllagos, az anyagit pedig a tanítói részvényes pénzár (τὸ διδασκαλικὸν μετοχικὸν ταμεῖον). A Didaskalikos Syllagos tagja nem köteles, hogy a másíknak is legyen részvényese, és a részvényes nem köteles a tanítói együletbe lépni.

Minderre nézve három jelentés bocsáttatott közre 1880-ban, u. m :

1. Függelék a *Plato* folyóirathoz. A görög tanítói egyület 1878—1879. évi közgyűléseinek jegyzőkönyve ¹⁾).
2. Függelék a *Plato* folyóirathoz. A görög tanítói egyület 1879. évi két rendkívüli különgyülésének jegyzőkönyve. ²⁾
3. Görög tanítói egyület. A tanítói részvényes pénzár állapota. ³⁾

IX.

Középkori kutatások társasága.

Konstantinápolyban alakult egy görög társaság a középkori kutatások czéljából ⁴⁾). 1880-ban megjelent az első jelentése tagjai munkálkodásáról. E jelentésnek első tárgya az *utolsó harmincz év* ⁵⁾) 1850-től 1880-ig és a *görög középkor* ⁶⁾), mely a jelentés szerint Kr. u. 323-ban kezdődik s 1830-ig tart. Szerzője pedig Kypuridis. Ő elősorolja mind ama görög szer-

¹⁾ Παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ Πλάτωνος. Πρακτικὰ τῶν γενικῶν συνελεύσεων τοῦ ἔτους 1878—1879 τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου. (Athén, 1880.).

²⁾ Παράρτημα τοῦ περιοδικοῦ Πλάτωνος. Πρακτικὰ τῶν δύο ἐκτάκτων εἰδικῶν συνελεύσεων τοῦ 1879. τοῦ ἑλληνικοῦ διδασκαλικοῦ Συλλόγου. (Athén, 1880.).

³⁾ Ἑλληνικὸς διδασκαλικὸς Σύλλογος. Καταστατικὸν τοῦ διδασκαλικοῦ μετοχικοῦ Ταμείου. (Athén, 1880.).

⁴⁾ Ἐταιρία τῶν μεσαιωνικῶν ἐρευνῶν.

⁵⁾ ἡ τελευταίη τριακονταετία.

⁶⁾ ὁ Ἑλληνικὸς μεσαιών.

zőket, kik a görög középkort chronologiai, helyrajzi és biographiai tekintetben írták le. Erre azokat a görög írókat juttatja tudomásunkra, kik a görög középkor házi életét, államszerkezetét, egyházát, tudományát, művészetét, irodalmát, nyelvét, tanügyét ismertették. Továbbá elősorolja azokat a görög munkákat, melyek a középkori szlávok, bolgárok, frankok, spanyolok, törökök, oroszoknak a Keleten való szerepléséről szólnak.

Gedeon Manó, a kiról már fönnebb-szóltam, közöl e jelentésben néhány eszerépfőiratot. Azután egy külön czikkben kimutatja a Janinából való Glykys Miklósnak, velencei nyomdásznak és könyvárusnak régi katalógusa nyomán, ¹⁾ mely drágák voltak a jelen század elején a görög könyvek. ²⁾ Ebből láthatni, hogy e könyveknek fölötte nagy áruk volt.

Így a byzanti történetírók 26 kötetből álló gyűjteménye, mely Velenczében 1729-ben jelent meg, 1300 frankért adadtott el. — Az 1782-ben kiadott *Μέγα Ἐπιτομολογικόν* ára 44 frank; — Theotóki Miklósnak két kötetes physikája 32 frank; — Theophrast kiadása Koraisztól 30 frank; — Longusnak 1778-ban megjelent pásztori regénye 60 frank; — Meletius geographiája 100 frank stb.

X.

Politis.

Politis kiadta 1880-ban Athénben a mai görögök *légtüneti népregéit*. ³⁾

Görögország tengerészei azt tartják, hogy a hamu vilámvezető, azért a hajóskapitányok mindig a tengerbe vettetik a hamvat, nehogy a villám a hajóba belecsapjon.

Kyprus szigetén *légi szellemnek, kísértetnek* ⁴⁾ nevezik a

¹⁾ Κατάλογος Νικολάου Γλυκύ, τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων περιέχων πλείστα παλαιὰ καὶ σπάνια βιβλία ἑλληνικὰ καὶ ἑλληνολατινικά. (Velence, 1806.).

²⁾ Τιμὴ τῶν βιβλίων ἐν ἀρχαῖς. τοῦ ἰθ' αἰῶνος.

³⁾ Δημώδεις μετεωρολογικοὶ μῦθοι.

⁴⁾ Τελώνιον. Ilyen értelemben már a byzanti íróknál is fordul elő. Neve pedig onnan van, mivel, a néphit szerint, megvámolja a légen átható lelkeket.

villamos tüneményeket, azt mondva, hogy az üldözőbe vesz állatokat, fákat s más tárgyakat; vihar kitörésekor pedig fejszéket s más vasszereket dobnak ki a házból, a légszellem eltávolítása végett. S a macskát kikergetik az ágyból.

A nép a villámtól kettéhasított szikláknak gyógyyerőt tulajdonít; azért viszi oda a gyöngélnedő s aszkóros gyermekeket.

Phókis tartományának Arachova (a régi Erochos) városában azt hiszik, hogy Isten a villám által az ördögöket üldözi s elégeti, kik sokszor nagy fába menekülnek. Azért mondják a lakosok, ha villámtól hasított fát látnak: »*valamely ördögöt égetett el*«; »*itt valamely ördög volt.*«

Konstantinápolyban s vidékén azt hiszi a görög nép, hogy mennydörgéskor Illés próféta hajtja a kocsiját az égen. Már a középkori görögök is azt hitték, hogy azért mennydörög, mivel Isten vagy Illés próféta a sárkányt üldözi az egekben. Sőt Hesychius szerint (*ἐλασίβροτα* szó alatt) már a régi görögök is a mennydörgést Zeus kocsizásának tartották.

A sárkánynak a villám által való üldözéséről s megöltéséről szóló rege valószínűleg Indiában, az árja népek különválása előtt keletkezett; mert a Rigveda (II. 19, 2.) szerint Indra, kinek fegyvere volt a villám, megölte a kígyót.

A görögöktől átszivárgott azután ez a rege különféle átalakításokban több indo-európai néphez.

Több görög népdalban a sárkány által üldözött férjének segítségére jön a felesége, s azt mondja, hogy ő a villám s mennydörgés lánya, a ki a sárkányokat megöli. Erre a sárkány rémülten megszökik.

Mennydörgéskor azt is mondja a görög nép, hogy Isten megpatkolja a lovát, vagy, Isten lovának patkói dörögnek.

Ehhez hasonló nézetet találunk némely tatártörzseknél, hol azt tartják, hogy azért mennydörög, mivel Isten lovai ügetnek, s azért villámlik, mivel patkóik szikráznak.

Zantéban azt mondják a mennydörgéskor, hogy Isten megházasítja a fiát; Symi szigetén, hogy Isten férjhez adja lányait; Kyprus szigetén, hogy Isten hengergeti a tömlőit; Görögország több vidékén, hogy Isten hengergeti a korsóit.

Peloponnésusban, midőn a gyermek kérdezi az anyját.

hogy miért mennydörög, azt mondja neki: »öreg apád kergeti a bábát.«

Az esőt illetőleg, Parnassus vidékén azt regélik, hogy Boreas szitát tart, melylyel a jégesőt készíti el s hullatja le. A déli szélnek pedig vannak tömlői. Ezeket a felhőkön át a tengerbe dobja, vízzel megtölti, fölviszi az égbe s onnan szitákon keresztül a földre önti.

Ez a nézet már Aristophanes korában uralkodék, a mint ezt a *Felhők* című vígjátékában olvashatjuk, hol nevetséges okokra vezeti vissza az esőt s mennydörgést. Ezeket az okokat valószínűleg a népeletből merítette.

Az eső szitája előfordúl az indiai és a finn mythológiában is.

A szívárványt élő lénynek tartja a nép, mely jóakarattal viseltetik emberek, állatok s növények iránt; de megbántóit könnyörtelenül bünteti.

Azt regélik, hogy egy merész ifjú, erejében bízva, átugrott a szívárványon; de azonnal oly gyenge nővé változott át, hogy még a legsilányabb ember bántalmát sem volt képes magától elhárítani.

Azt is regélik, hogy a szívárvány fenekén byzanti császárak aranypénze (Konstantináto) van elrejtve, melynek csodálatos sajátságokat tulajdonítanak; mert a ki ilyen Konstantináto-t talál, az kimeríthetetlen gazdagság s boldogság forrására akad. Kyprus szigetén ezt az aranypénzt *tsimjas*-nak nevezi a nép, s ez valószínűleg a régi *σημὸς* (női ékszer), mert a kyprosbeliek a *k-t* *e* és *i* hangzók előtt *ts*-nek ejtik ki. S így Vámbérynek nincsen igaza, midőn azt mondja ¹⁾, hogy a mai görögök nem bírják a *ts-t*, *zs-t* kimondani. Minden görög, a ki több évet Franciaországban töltött, tökéletesen mondja ki a *zs-t*.

A szelekről azt hiszik Janinában, hogy vízkeresztnapjának előestéjén egymás ellen harcolnak, s a vízkeresztnapján fúvó szelet győztesnek tartják.

Arachovában ezt regélik a szelek vetélkedéséről: a felső szél dicsekedett a többi szelek előtt, hogy neki legszebb palo-

¹⁾ A hunnok és avarok nemzetisége. 1881. 15. l.

tája van a világon, mely még a napénál is fényesebb s hogy ebben megerősítvén magát, nem fél a többi szelektől. Palotáját pedig Parnass hegycsúcsán tél idején jégből s hóból építette föl; s onnan fúvott az egész földre. De a lágy s aprónként fúvó déli szél olvadásnak indította a fényes palotát, úgy hogy nyoma sem maradt, kivéve a felső szél könyeit, melyek patakonként hullottak le.

Valamint a szelek összecsapása után eső szokott következni, úgy van ez a nép előitélete szerint az állatok, s főleg a szamarak verekedése után is; azért mondja: »midőn két szamár veszekszik, esni fog.« S ha két ember nevetséges okból veszekedik, a nép fölkiált: »eső lesz.«

Ennyi elég legyen mutatványúl Politis dolgozatából, a ki minden légtüneti görög mythost összehasonlít az indoetrópai s altai népek hasonló regéivel.

Ugyanettől a szerzőtől megjelent az idén egy újabb mythologiai dolgozat e cím alatt: *A Nap a népmýthusok szerint.* ¹⁾

A nép emberi alakúnak képzei a Napot; azért mondja róla, hogy *kifűjja az orrát; két-három ölnyire megy.* A későn kelő emberről azt mondják Messéniában: *lehugyozta a Nap.*

Egy zantei néprege szerint a Nap elrabolván Mariskát, palotájába viszi, mely a hegyek mögött van.

Az este hazatérő Napot várja az anyja s negyven kenyeret dob az éhező elé.

Peloponnesusban azt mondják, hogy a felkelő Nap azért piros, mivel megölte az anyját, a ki nem készített számára kenyeret.

Némely vidéken azt hiszi a nép, hogy napkeltekor Szűz Mária nyitja ki a Nap számára a kaput; így tehát a hajdan kori Hajnalt Szűz Mária helyettesíti.

¹⁾ Ὁ ἥλιος κατὰ τοὺς δημώδεις μύθους. (Athén, 1882.).

XI.

K a m p a s.

1880-ban megjelentek Kampas költeményei, számra nézve hetven. ¹⁾

Ismertetésül ide igtatok a legrövidebbek közül néhányat.

Ἐπείτη.

Ἦς ἄλλας ἄν ζώην καὶ κάλλι
 Ἄθρει ὁ γέλως, ἢ χιροί,
 Μ' αἰγλήν ἀγγέλου περιβάλλει
 Τὴν φίλην μου ἢ σωμαροί.

Τὸ ἥδον θάλλον ἐρωτύλον
 Ἄρωμα οὔτω μᾶς δωρεῖ,
 Τῆς λεμονέας πλὴν τὸ φύλλον,
 Ὅτιαν τριβῆ ἐν τῇ χειροί.

Azaz: Ὁ. — Ha másoknak a mosoly és öröm életet és bájakat ad, az én kedvesemet a baj anygali fénynyel veszi körül. Így a virágzó rózsza kedves illatot ajándékoz nekünk, de a citrom levele csak akkor, ha a kézben szétdörzsöltetik.

Ἐὶς κόρην ἐπὶ τῇ πρώτῃ τοῦ ἔτους.

Ἄν εὐχὰς δὲν ἀναπέμω ἐπὶ σοῦ, ὦ, μὴ ἀπόρει.
 Νὰ σοὶ δώσῃ κ' εὐχῶν δῶρον ἔτι τις ἀδυνατεῖ.
 Λὰ δεώμεθα δὲν πρόπει ἔπεθ τῶν ἀγγέλων, κόρη,
 Ἄλλ' ὑπέθ ἡμῶν αὐτοί.

Azaz: *Egy lányhoz új évre.* — Oh ne csodálkozzál, ha éretted nem küldök fel imákat; az lehetetlen, hogy valaki neked imák ajándékát adja. Lány! Nem illik, hogy angyalokért imádkozzunk, hanem minmagunkért.

Ὁ Μεσσίας.

Ἦντος Ἰδὲμ πᾶς ἀνθρωπος ὡς ὁ Ἀδάμ γενεᾶται,
 Ἀλλὰ ταχέως ἀπ' αὐτῆς τὸν ἐκδιώξ' ἢ Γνωστis
 Κ' ἐξόριστος πλανᾶται.

¹⁾ Ν. Γ. Κάμια Στίχοι. (Athén, 1880. Koromilas Endre kiadványa).

*Καὶ τότε τῶν δυνάμεων τοῦ αἰ πρώτου καταπτώσεις,
Τὰ πρώτα τότε δέηματα τῆς κρύας ἀπιστίας
Σπαράττουσι τὸ στήθος τοῦ, ὅτ' ἔρχεται Μεσσίας
Καὶ τὰς κλεισθείσας τῆς Ἰδέμ ἀνοίγει θύρας πάλιν
Ὁ Ἰσως ὁδηγῶν ἡμᾶς εἰς γυναικὸς ἀγκάλην.*

Azaz: *A Messias.* — Minden ember az Édenben születik, mint Ádám; de hamar kiűzi onnan az ismeret s ő számkivetve bolyong. Akkor álmainak első eltünései, akkor hideg hitetlenségének első furdalásai marczangolják a keblét; de eljön a Messias s az Éden zárt ajtaját fölnyitja ismét előttünk a nő karjaiba kalauzoló szerelem.

XII.

L a m b r o s.

Lambros Spyridon, az athéni egyetem magántanára, meglátogatta 1880-ban a görög országgyűlés határozatából s a kormány megbízásából Athos hegyének, vagy a Szenthegynek zárdáit, a végett, hogy az ottani görög kéziratok s nyomtatványok jegyzékét készítse el.

Kutatásainak eredményét közrebocsátotta következő című dolgozatában: *Lambros Spyridon jelentése a görögök képviselőházához a Szenthegyre való küldetéséről.* (Athén, 1880.) ¹⁾

Az aranybullák, melyeket e zárdákban látott, csak helyi jelentőségűek, a mennyiben többnyire a zárdáknak ajándékozott ingatlanok elősorolására szorítkoznak.

Legnagyobb nehézséggel járt a görög kéziratok rendszeres összeírása; mert némely zárdában a kéziratok rendetlenül a földön heverték, vagy egymáson fölhalmozva feküdtek.

Mind ennek daczára Lampros húsz zárdában 5766 kéziratot katalogizált.

De Laura és Vatopedion zárdáinak kodexeit idő hiánya miatt nem írhatta össze.

E kéziratok között vannak kiadatlanok is, melyek legnevezetesebbjei a következők:

¹⁾ Ἰκθεσις Σπυρίδωνος Π. Λάμπρου πρὸς τὴν βουλὴν τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς εἰς τὸ ἄγιον ὄρος ἀποστολῆς αὐτοῦ.

1. Gergelynek, a theologusnak, búzdító beszéde egy szüzhez. A X-dik századból. Hártýára írva.

2. Különféle régi közmondások, melyek részint eddig ismeretlenek, részint az ismerteket új módon magyarázzák s így méltán pótlékul szolgálhatnak a Leutsch és Schneidewin által Göttingában kiadott *Paroemiographi Graeci* című munkához. E kézirat a XIV-dik, XV-dik és XVI-dik századból származik s papírra van írva.

3. Gyűjtemény a szárazföldi, tengeri és szárnyas állatok történetéből, kidolgozva Konstantinus Porphyrogennitus által. A 13-dik századból. Össze van állítva Aristoteles, Aelian, Agatharchides, Kallias, Ktesias, Eudemus, Timotheus, Apion, Nymphodorus s mások munkáiból, melyek a X-dik században még léteztek.

4. Soloekismusi tünemények a dialektusokban. Ebből számos dialektusi sajátosságokat lehet tanulni.

5. Tizenhárom népdal a byzanti korban használt hangjegyekkel.

6. A XVII-ik században élt aetoliai Györgynek különféle költeményei és 143 aesopusi meséje rímes versekben.

7. India története. XVI-dik századbéli codex.

8. A byzanti kor talányai versekben.

9. Photiusnak egy levele.

Az összes kiadatlan kéziratok nyomtatásban ötszáz lapot túlhaladó kötetet fognak képezni s nagy szolgálatára lesznek a görög történetnek, patológiának s ó- és újkori irodalomnak.

A zárdák nyomtatványai között vannak egyházi, szép-irodalmi s tudományos munkák, — de főleg a görög remekírók számos kiadásai a legrégebb nyomdákban.

Arról is nevezetesek e zárdák, hogy olyan görög munkák vannak, melyek a görög szabadsági háborúk előtt kerültek ki görög nyomdákban, s melyekről eddig az ismert könyvkatalogusok mélyen hallgattak.

Ugyan ez a Lambros Spyridon kiadta Athén városának megbízásából és költségén a Chonaeból, Phrygia városából, származó Akominát Mihály összes fennmaradt, de eddig na-

gyobbrészt kiadatlan munkáit ¹⁾, a flórenczi, oxfordi, párisi és bécsi könyvtárakban található kodexekből. Az előszóban terjedelmes életrajzát adja Akominát Mihálynak, kit 1157-től kezdve Konstantinápolyban Eustathius, a homéri és pindari költemények tudós magyarázója, vezetett be a tudományok csarnokába, s ez által nagyban járult hozzá, hogy Akominát később Athén főpapja lön.

Az 1-ső kötetben vannak Akominatnak egyházi, világi s halotti beszédei. A 2-dik kötetben van 180 levele, s egy *σχέδος* című dolgozat, mely tulajdonképen grammatikai játék, a menyiben némely szavak másképen írva s egymáshoz különféleképen illesztve vagy egymástól elválasztva mást jelentenek. Végre e kötet tartalmaz több egyházi költeményt és másoktól Akominathoz intézett leveleket, valamint bő jegyzeteket az összes munkákhoz Lambrostól, a ki a kötet végén 354 görög szót sorol elő Akominát munkáiból, melyek a *Thesaurus linguæ graecae*-ben hiányoznak.

Lambrosnak ezt a kiadását élesen megbírálta Pappageorgios Péter a *Κλειώ* 1086-dik számában, a ki Flórenczben tartózkodva, összehasonlította Lambros kiadását a flórenczi Laurentianussal s úgy találta, hogy Lambros sok helyet rosszúl olvasott a flórenczi codexben. De meg kell gondolni, hogy Lambros nem ragaszkodott rabszolgailag a flórenczi codexhez, mert az oxfordi, párisi és bécsi codexeket is kellett figyelme mére méltatnia.

Lambros Spyridon kiadta a középkori fejedelmeknek, kik Görögországban uralkodtak, kiadatlan érmeit s ólombul-láit is *Ἀνέκδοτα νομίσματα καὶ μολυβδόβουλλα τῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας δυναστῶν τῆς Ἑλλάδος.* (Athén, 1880.)

1880-ban négy verses regényt is adott ki a görög közép-korból. Ezeket azonban más alkalommal fogom részletesen bemutatni.

1881-ben kiadta Lambros Spyridon két görög utazó is-

¹⁾ *Μιχαὴλ Ἀκομινάτου τοῦ Χωριάτου τὰ σωζόμενα, τὰ πλεῖστα ἐκ-
διδέμενα νῦν τὸ πρῶτον κατὰ τοὺς ἐν Φλωρεντίᾳ, Ὁξωνίᾳ, Παρισίοις
καὶ Βιέννῃ κώδικας. Ἀπαύγη τοῦ δήμου Ἀθηναίων.* (Athén, 1879. 1880.
Két kötet).

mertetését, kiknek egyike Laskaris Kananos a XV-ik, s másika Batatzis Vazul a XVII-ik században írta le saját utazásait. ¹⁾

Kananos útleírásának töredékére a bécsi császári könyvtárban akadt Lambros. E töredékből láthatni, hogy Kananos bejárta Dániát, Svéd- Norvégországot s Német- és Oroszország egy részét.

Sokkal érdekesebb Batatzis Vazul rímes versekben szerkesztett leírása, melynek kézírata a british múzeum könyvtárában őriztetik.

E leírásból kitűnik, hogy Batatzis bejárta többi között Klivát, Bokharát, Hyrkaniát. Az arali tengerről, több utazó kérdései s fillentései módjára, azt mondja, hogy ő fedezte föl. Leírja még Taurust és Persiát is. Nagy dicséretekkel halmozza el Nadir schachot, a ki őt követének nevezte ki Oroszországba és Hyrkaniába. — Elhagyván végkép Ázsiát, Európába tért vissza s röviden írja le Orosz-, Német-, Franciaországot, Hollandiát s főleg Angliát.

A londoni kéziratához egy térkép is van kötve, melyet Batatzis 1732-ben Londonban kőre nyomtatott. A térkép baloldalan görög, jobb oldalán latin jegyzetek vannak a térképen szereplő helyek- és népekről. Főnt pedig görögül és latinul ezt a fölíratot viseli: »Térkép, mely által a tudománykedvelőknek alkalom adatik, Ázsiának egy részét láthatni, a melyet az utasok közül eddig senki sem látott saját szemével« stb.

1882-ben az Athoshegyen, Cambridgeben, Münchenben és Korfúban találtató kéziratokból bocsátott közre Korfúra vonatkozó kiadatlan dolgokat. ²⁾

Az első tárgy a IX-ik században élt Arseniusnak, korfúi érseknek, dicsbeszéde Therínos vértanu fölött.

Erre következik a XII-ik században élt Miklós érseknek lemondása háromméretű jambusokban. Ezek ki voltak ugyan már adva egy flórenczi és egy vatikáni kéziratból; de Lambros

¹⁾ Καναρός Αύσταρις καὶ Βασίλειος Βατάτζης δύο Ἑλληρες περιηγηταὶ τοῦ 15 καὶ 17 αἰῶνος. (Athén, 1881.)

²⁾ Κερκυραϊκὰ Ἀνάκτορα ἐκ χειρογράφων ἁγίου ὄρους, Κανταβιγίας, Μονάχου καὶ Κερκύρας τὴν τὸ πρῶτον δημοσιεύματα. (Athén, 1882.)

egy tökéletesebb kéziratra akadván Münchenben, nem találta fölöslegesnek, Miklós *lemondásait* újra kiadni.

Harmadik helyen van közölve Padiadítis Vazul, korfui érsek levele Stilbis Konstantinhoz, egykori tanítójához, melyben Korfú romlottságáról s elszegényedéséről panaszskodik.

A negyedik, XVI-dik századbéli kéziratnak ez a címe: »A korfúbeliek hibái és vádjai, melyek miatt megvetjük őket.«

Legérdekesebb az ötödik tárgy, »A cigányok hűbérérl Korfúban és május elsejéről.«¹⁾

Május elsejét egész Görögországban ünneplik meg ugyan, de különösen és némileg eltérőleg Korfúban. A falusi nép t. i. koszorúkkal, tarkaszínű szalagokkal, piros tojással, megara-nyozott gyümölcsessel s galambokkal fölékesített cziprusfatör-zset visz a városba s megállván a vagyonosabbak házai előtt, éneklí május havának szépségét, a háziúr és háziasszony jó-ságát s fölkéri, hogy nyissa ki az erszényét.

Ez a szertartás a cigányoktól ered, kik már a XIV-dik században külön hűbéri testületet képeztek Korfúban.

XIII.

Koraís.

Koraís Adamantiust ismeri minden ember, a ki a görög klasszikusokkal foglalkozik. Megjelent munkáin kívül van még több kiadatlan munkája is. Ezek közrebocsátása végett alakult Marseilleben egy, görögökből álló, társaság, mely a kiadás rendezésével Mámukas Andrást bízta meg. Az első kötet megjelent 1881-ben e cím alatt: *Ἀδαμαντίου Κοραῖ τὰ μετὰ θάνατον ἐβρεθέντα συγγράμματα, βουλῆ μὲν καὶ δαπάνῃ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Κοραῖ, ἐπιμελεία δὲ Ἀνδρέου Σ. Μάμουζα συλλεγμένα καὶ ἐκδιδόμενα. Τόμος Α'.* (Athén). E kötet tartalmazza egy franczia-görög szótárnak az anyagát és Koraísnak a franczia akadémia szótárában írt sajátkezű jegyzeteit.

¹⁾ Περὶ τοῦ ἐν Κερκύρα τιμαριίου τῶν Ἀθιγγάνων καὶ τῆς πρώτης τοῦ Μαΐου.

Az előbeszédben, mely 207 lapot foglal el, találjuk a kiadó tollából Korais életrajzát, kiadott és kiadatlan munkáinak jegyzékét. A francia-görög szótár anyaga tulajdonképen francia szavak és szólamok gyűjteménye, melyeket Korais görög nyelven magyarázott és pedig úgy, hogy magyarázatait mind a klasszikus, mind a népies görög nyelvből merített adatokkal támogatta. Így például a *chef d' oeuvre* alatt ezt mondja: »A mai görögök ezt *ἀριστοῦργημα*-nak nevezik. Nem rosszul. De talán jobb lenne az *ἀριστοτέχνημα*, mert már Pindar *ἀριστοτέχνας*-nak ¹⁾ nevezi Zeust.«

XIV.

P o l y l á s.

Polylás Jakab görög népnyelvre fordította Homér Odysseáját, melyből 1881-ben a negyedik s utolsó füzet jelent meg. ²⁾

Erre föl fognak kiáltani a szakavatatlanok: »hát mégis igaz, hogy a mai görög nyelv nem a régi, mert a nép nem érti Homér nyelvét!«

De ez elhamarkodott fölkiáltás; mert már az V-dik században Kr. e. sok elavult homéri szót kellett a görög ifjúságnak szótárakból tanulnia. ³⁾

Ha ezek a fölkiáltók tudnák, hogy már az ó-korban nem egyféleképen beszéltek és írtak a görögök, hanem hogy ó- és új-ióni, aeoli, dóri, ó- és új-attikai dialektusok léteztek, soha sem tennék azt a nevetséges kérdést: vajjon érti-e a mai görög paraszt Homér Iliását vagy Odysseáját? Biz az oly kevéssé érti, mint az ó-korban az aeoli, dóri vagy attikai paraszt értette. S ha mégis a régi aeoli, dóri, attikai paraszt nyelve valóságos görög volt, úgy a mai görög paraszttól sem lehet elvitatni, hogy az ő nyelve valóságos görög, mely épen olyan

¹⁾ Dóri nyelven. Attikailag *ἀριστοτέχνης*.

²⁾ *Ὁμηῆρον Ὀδύσσεια Ἰμμετροῦ μεταφραστῆς*. (Athén, 1875, 1877, 1880, 1881.).

³⁾ Télfy: A klasszika philologia encyklopaediája. Pest. 1864. 56—57. lap.

dialektusa a régi nyelvnek, mint hajdan az aeoli, dóri, ióni és attikai. Sőt az újgörög nyelv sokkal közelebb áll Xenophon nyelvéhez, mint Xenophon Homéréhez.

Továbbá Herodotból (I. 172.) tudjuk, hogy négyféle *ióni* nyelv volt: a káriai, a lydiai, a chios-erythraei és a sámusi, s hogy a lyd-ióni görögök nem úgy beszéltek, mint a káriai iónok, de hogy mégis megértették egymást.

Ki fogja tehát ebből következtetni, hogy az iónok, négyféle nyelvjárásuk daczára, nem beszéltek valóságos görög nyelven?

Sőt az aeolok nyelvének is három dialektusa volt, u. m. az ázsiai, a boeótiái és a thessáliai. S a két előbbi oly annyira eltér egymástól, hogy csak a thessáliai segélyével lehet valódi görögségöket megállapítani. ¹⁾ De e miatt még senki sem kétkedett azon, hogy az aeolok nyelve is valóságos görög volt.

Plato a *Kratylusban* (XVIII. 401. C) idegeneknek (*ξενικά*) nevezi az attikai nyelvjárástól eltérő szavakat, jól lehet aeoli vagy dóri szavak voltak; így szerinte az attikai *οὐσία* (lét, lényeg) némelyeknél *εἰσία*, másoknál *ὠσία*.

De az *idegen* által nem azt akarta mondani, hogy az *aeol* vagy *dóri* nyelv nem görög, hanem csak azt, hogy az attikaitól eltér.

Épen oly kevésbé állhat tehát az is, hogy a mai görög (akár irodalmi, akár népies) nyelv, daczára több sajátságának, nem ugyanaz a régivel. ²⁾

Legrand, az ó- és új-kori görög nyelv nagy ismerője, ezt mondja *Recueil de poèmes historiques en Grec vulgaire* (Páris, 1877.) című munkájának VI. lapján: »A görög népnyelv bensőleg függ össze a görög irodalmi nyelvvel s attól elválaszthatatlan. A hellenistáknak áthatva kellene lenniök ettől az igazságtól. A gyakran legyőzhetetlen nehézségek, melyekre görög klasszikusok magyarázatánál akadnak, tíz eset között kilencszer a görög népnyelv tudatlanságából származnak. A föliatok kutatói különösen becses segédeszközt találhatnának ebben a nyelvben. A görög szótárakban kétszáznál több szó

¹⁾ *Ahrens*: De graecae linguae dialectis. Liber primus. p. 4—5.

²⁾ *Tély*: A klasszika philologia encyklopaediája. 69—77. l.

tévesen van megmagyarázva, mivel szerzőik nem tanúlták a byzanti és görög népnyelvet. Ez utóbbinak ismerete különösen Theokritosnak szabatos magyarázatához elkerülhetetlen.«

Ha a mai görögök nem a hanghuzam (hangmennyiség, quantitas), hanem a hangsúly szerint ejtik ki a szavakat, ebben nem kell valami újítást keresni, mert az ó-görögök is így tettek a kötetlen beszédben. ¹⁾

Ezt a hangsúlyozást alkalmazzák a mai görögök a versekben is.

De ilyen hangsúlyozó verseket már nazianzi Gergely és az alexandriai Apollinaris is irtak a IV-ik században Kr. u. ²⁾

Elbeszélő költemények többnyire tizenöt szótagu iambusokban vannak írva, úgy, hogy a negyedik jambussal vagyis a nyolczadik szótaggal a szó végződjenek. E szerint minden versnek két része van, melyek elseje nyolcz szótagból, vagyis négy iambusból, s másodika hét szótagból vagy negyedfél iambusból áll. De az első és második rész első lábai trochaeusok is lehetnek. Az ütem (hangemelés, *ictus*) pedig a hatodik vagy nyolczadik s a második rész hatodik szótagjára esik. De az első részben két ütemes szótag is (hatodik és nyolczadik) lehet.

A vers képlete tehát a következő:

υ - | υ - | υ λ | υ λ | υ - | υ - | υ λ | υ

vagy:

- υ | υ - | υ λ | υ λ || - υ | υ - | υ λ | υ

vagy dipodiák, azaz, kettős lábak szerint:

υ - υ - | υ λ υ λ || υ - υ - | υ λ υ

és

- υ υ - | υ λ υ λ || - υ υ - | υ λ υ.

Az ilyen verseket politikaiaknak, vagyis polgáriaknak, népieseknek nevezik.

Tizenöt szótagu iambusi verseket már 500-ban Kr. e. irt Hipponax, a mint ezt Hephaestionnak a mértékekről irt

¹⁾ Télfy: A klasszika philologia encyclopaediája. 31—33. l. És Opuscula Graeca. 6—41. l. (Kapható Lampel Róbertnél).

²⁾ Mullach: Grammatik der griech. Vulgarsprache. 71 · 72. l.

munkájából tudjuk. S Aristophanes vígjátékaiiban is találunk tizenöt szótagu jambusokat s trochacusokat.

E hosszú versfajt tehát ó-kori őseiktől örökölték a mai görögök.

Ilyen politikai versekben fordította Polyás az Odysseát és pedig az ióniai szigeteken divatozó népnyelvre.

XV.

K a s t o r c h i s.

1879-ben közrebocsátotta Kastorchis Euthym az athéni archaeologiai társaságnak 1837-től 1879-ig folytatott munkásságáról szóló történeti jelentését, ¹⁾ melyből a következő kivonatot készítettem.

A görög nemzet, mihelyt önállóságát kivívta, irodalmára s régi műemlékeire fordítá figyelmét. Azért alapított egy időben a királysággal elemi s középiskolákat s egyetemet, 1837-ben pedig archaeologiai társaságot, melynek főadata Hellas műemlékeit fölkeresni, összegyűjteni és kiegészíteni. Első gyűlését tartotta 1837. évi ápril 28-án az Akropolison, a Parthenon alatt, az akkori közoktatási miniszter elnöklete alatt.

E társaság bensőbb viszonyba hozta Hellast Európával, mely közreműködven annak fölszabadításában, rokonszenvének és fáradságának jutalmát a társaság munkásságának gyümölcseiben találta meg.

Eleinte a társaság tagjai kevés számmal valának, mely azonban később 402-re emelkedett. Mindegyik rendes tag pedig évenként 15 drachmát (körülbelül 6 forintot) fizetett.

A társaság legelőször a föld alá rejtett Dionysos-színházról hordatta el a századokon keresztül reá hányt földet.

Azután kiásatta az Aeolus-útczában a Szelek tornyát, melyet a második században Kr. e. Andronicus építtetett.

S mindjárt reá láthatóvá tette a Dionysos-színház fölött a föld alá temetve volt Thrasyllus-empléket.

¹⁾ *Ἱστορικὴ ἐκθέσις τῶν πράξεων τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς τὸ 1837 μέχρι τοῦ 1879 τελουμένου.* (Athén, 1879.).

1839. és 1840-ben első helyen szerepel a Parthenon megszabadítása a rajta fekvő földrétegektől. Romjai között talált a társaság több domborművet, áldozati ajándékokat és száznál több köfeliratot. Ugyan akkor jelent meg egész szépségében a török falak eltávolítása által az Erechtheum is.

A kutatásokat kiterjeszté a társaság Piraeusig s mindennütt fölíratokat, edényeket, építészeti és szobrászati emlékeket talált.

1840. és 1841-ben kijavította Athénben az Olympusi Zeus templomának keleti falát. A megarai Nisaeából Athénbe szállította a Győzelem óriás szobrát s a Theseus-utczában állította föl, hol most is csodálják az ó-kori emlékek tisztelői. Mykénében pedig megszabadította a reálhányt földtől az orosz-lánkaput, e legrégebb emléket az óskori építészetnek és szobrászatnak.

1841. és 1842-ben összeillesztette s elhelyezte a Parthenonnak megmentett részeit, melyet kétszáz évvel ezelőtt a törökök löpora robbantott szét.

1842—1843-ban folytatta a Parthenon földön heverő oszlopainak föllállítását s megrongált falának kijavítását, mely alkalommal a keletdéli oldalán disztelenül álló török mecset magától omlott össze.

Nyugatra az Akropolistól fekvő dombot, az Areopagot, megtisztította a hozzá nem tartozó későbbi járulékoktól s megtalálta a sziklába vésett lépcső fölött azt a széles símitott felületet, hol valószínűleg hajdan az areopagi tanács ülésezett.

Pán barlangja mellett pedig megtalálta ama lépcsőt, mely rézsútosan az Akropolisra vezetett.

A hetedik évfolyamban (1843—1844.) folytatta a Parthenon déli falának és a Szárnyatlan Győzelem templomának kiigazítását, megtalált maradványainak összeillesztése által. S így élvezhetővé tette egész szépségében e remek műemléket.

1844-től 1846-ig elhordatta a törökök által épített kupolát, mely az Erechtheumnak hatoszlopú északi csarnokát takarta el. A kupolában talált 15 régi fölíratot és 7 töredéket az Erechtheum fehér szobrocskáiból. Azután ásatásokat tett a Parthenon déli oldalán, hol hat domborműtöredéket, 20 fölíratot s több oszlopféjet talált. S ugyanakkor megszabadította

a Propylaeumok csarnokában az északi és déli oszlopok talapzatait, a reájok hányt földtől.

1846-tól 1847-ig ajándéku kapván az angol kormánytól 32 nagy ládában, a lord Elgin által az Akropolisról elvitt tárgyak gypsmásolatait, közszemlére állította ki. Azután jó karba helyezte az Erechtheumot, a Győzelem templomát és a Szelek (máskép Andronikus) tornyát.

1847-től 1848-ig múzeumot állított föl, a már megszapordott régiségi tárgyak befogadására s újra szervezte a társaságot.

1848-tól 1849-ig megtisztította az Akropolis talaját a Propylaeumok és az Erechtheum között; elhordatta a köveket, melyek még a Parthenon talaját betakarták s több helyen, hol régiségek foglaltattak, őrházacskákat építtetett, az ott fölvigyázó hadagastyánok számára.

1850-ben az Akropolisra vezető kényelmes lépcsőket csináltatott.

1851-től 1855-ig kiadta 4 füzetben a talált görög feliratokat és az Erechtheum leírását.

Három évi szünetelés után fölásatta Herodes Attikus színházát, mely a II-ik században Kr. u. építtetett. Azután hozzáfogott a Dionysos-színház fölásatásához. Ez azonban szükségessé tette magánházak kisajátítását, melyeket le kellett bontani. Midőn 1862-ben ott is elhordták a földet, egy, 114 méternyi hosszú, sokajtaju épületre akadtak. A 10-ik ajtó előtt 26 tömérdek nagyságu követ találtak e fölirattal: *Βασιλεὺς Ἀττάλος, βασιλέως Ἀττάλου καὶ βασιλίσσης Ἀπολλωνίδος*. Innen látszik, hogy ez csarnok volt, melyet 2-ik Attalus, Pergamum királya, a Kr. utáni 2-ik században építtetett.

A következő években majdnem százezer drachmányi költséggel folytatta a dionysosi színház körüli ásatásokat, miglen végtére azt napfényre hozta, ugy a mint most látható.

1870-ben ásatásokat kezdett a társaság Athén ó-kori temetőiben s azokat még most is folytatja. Számptalan sírt fedezett ott föl, melyek közül a legrégiebbek a Kr. előtti IV-ik, s a legkésőbbiek a Kr. utáni III-ik századból valók. Ez a temető egyedül áll a maga nemében, minőt még nem találtak Görögországban. Ott nagyszerű síremlékek között nagyon egyszerűe-

ket is lehet látni, miből az következik, hogy ott gazdagokat és szegényeket, polgárokat és idegeneket temettek el.

Innen nem messze folytatta a társaság 1872-ben az ásatásokat s egy hymettusi márványból készült oszlopot talált, melynek két oldalán ez a fölirat áll: *Ἔργον Κεραμειοῦ*. (A Keramikus határa).

Azóta minden évben folytatván az ásatásokat, nagy számú régiségeket s különösen föliratokat talált a társaság.

De a legfontosabb ásatást eszközölte 1876-tól 1878-ig 50,000 drachmányi (20,000 ftnyi) költséggel Dionysos és Herodes színházai között, hol Aesculap templomát (*Ἀσκληπιεῖον*) egy régi csarnokkal találta.

Végre 1879-ben megtalálta Athén régi körfalait, a belsőt és külsőt, melyek között kényelmes út is volt csinálva.

Athénen kívül Görögországnak több vidékén is ásatott a társaság, u. m: Plataea, Théba, Tanagra, Thisbe, Sparta, Mykenae, Nauplia stb. területén, hol mindenütt sok érdekes tárgyat talált.

E történelmi vázlattal szoros kapcsolatba állanak az athéni archaeologiai társaság jelentései, melyekről a következő fejezetben szölok.

XVI.

Archaeologiai társaság.

Az athéni archaeologiai társaság közrebocsátotta az 1880-ik évi január 1-től 1881-ik évi január 1-éig terjedő munkásságáról szóló jegyzőkönyvét.¹⁾ Ebből látjuk, hogy a társaság Piraeusban két régi színház fölásatásához fogott s mindkettőnek nagy részét már láthatóvá tette.

Suniumban javításokat vitt véghez Athéna templomán s a fővárosba szállíttatott két legrégebb föliratu sírkövet, melyek egyike Epiklesnek, Damasistrat fiának, másika pedig Hipposrat nevét mutatja. Erre 1937 drachmát (mintegy 774 ftot) költött.

¹⁾ *Πρακτικά τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας ἀπὸ Ἰανουαρίου 1880. μέχρι Ἰανουαρίου 1881.* (Athén, 1881.).

Chaeroneánál megtalálták a társaság megbizottai a 338-ban Kr. e. elesetteknek 254 hulláját, hét sorban egymás mellett. Stamatákis lerajzolta a holtakat s összeszedte a mellettök talált halotti ajándékokat.

Akkor tehát a háborúban elesetteket nem dobták egy közös sírba, mint jelenleg, hanem mindegyiket külön, illő halotti szertartással temették el.

Keos szigetén egy kóoroszlánt, melynek hossza 8 méter, megerősítettett a talapzatán.

Pligaliában Apollo templomának, Iktinus művének, ingadozó oszlopaít jó karba helyeztette 1800 drachmányi (720 ftnyi) költséggel.

Naupliában nagyon régi sírokat vizsgáltatott meg s az ott talált halotti ajándékok közül a legnevezetesebbeket Athénbe hozatta.

Régészeti tárgyakat 7820 drachmáért (3128 forintért) vásárlott. Ezek között van egy régi attikai edény, verses fölirattal, mely jobbról balra megy.

A társaság gyűjteményéből összeirattatott eddig a katalógusban 11724 tárgy. Azonkívül van a társaságnak 256 arany és 949 ezüst érme.

1880-ban bevett a társaság 347568 drachmát (139027 ftot), kiadott pedig 343565 drachmát (137426 ftot).

A jelen évben kiadta az 1881 évi január 1-étől 1882. január 1-éig szóló jegyzőkönyvét. ¹⁾

Ebből a következőket emelem ki.

A tanagrai ásatásoknál Boeotiában számos edényt talált a társaság megbizottja, melyek közül öt vagy hat valódi remekmű. De különösen egy, melyen az Orithyát elragadó Boreas van festve, felülmulja művészeti kivitelére nézve mind azokat, melyek 1872. óta Tanagrában találtattak.

Peloponnesusban Kabbadias felügyelő által eszközölt ásatásokat, melyek eredménye az, hogy most már láthatni az epidaurusi színház nézőterét, orchestráját, színpadát és ülőhelyeit.

¹⁾ *Πρακτικά τῆς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἀπὸ Ἰανουαρίου 1881. μέχρι Ἰανουαρίου 1882. (Athén, 1882.)*

Ez ásatásokról értekezik maga Kabbadias, a jegyzőkönyvhez csatolt külön függelékben. ¹⁾ Ebben előadja, hogy Chandler, Donaldson, Leake, Blouet állításai, kik csak hírből írtak az epidaurusi színházról, csupa tévedések és ábrándok; s hogy Polykletusnak e híres műve, a tudomány előtt eddig ismeretlen vala. Most már bizonyos, hogy e színházban 52 sor ülés s azonkívül 3 sor kőpamlag volt. Ez által különbözik az epidaurusi színház az athénitől. — A nézőtér alsó félkörének van 13 lépcsője, melyek azt 12 részre osztják. A felső félkörben pedig huszonöt lépcső, következőleg 24 osztály.

De Kabbadias nemcsak a színházat hozta napfényre, hanem az *Egészség* szobrát is megtalálta, melyet szintén Polykletus a Kr. előtti V-ik században készített.

A társaság katalogusa 1881-ben már 12569 tárgyszámot mutat föl. — Arany érmei kettővel, ezüst érmei 124 darabbal szaporodtak.

XVII.

Parnassos-társaság.

Athénben 15 év óta áll fönn a *Parnassos* nevű társaság, melynek célja a népnek értelmi, erkölcsi és társadalmi javítása. E cél eszközei a következők: nyilvános oktatás; értekezések fölolvasása; könyvek kiadása a nép számára; folyóirat közrebocsátása; könyvtár és olvasóterem; pályakérdések; iskolák föllállítása szegény gyermekek számára s más önálló iskolák segítése.

E társaság elnöke, Dragúmis Manó, kiadta 1881-ben a társaság munkálkodásának tizenötödik évéről szóló jelentését. ²⁾

1881-ben volt a társaságnak 635 tagja. Bevétele 34576, kiadása 33286 drachmára rúgott.

A társaság föllállított szegény tanulók számára hálóter-

¹⁾ *Παράρτημα Πρακτικῶν τῆς ἀρχαιολογικῆς ἑταιρίας τοῦ ἔτους 1882.* — *Ἀποσκαφαὶ ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἐπιδαύρου ὑπὸ Π. Καββαδία.* (Athén, 1882.).

²⁾ *Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσός. Λογοδοσία τῶν κατὰ τὸ ἐέτος γενομένων.* (Athén, 1881.).

met is (*ἔπνομήριον*). Ebben 1879-től kezdve 11137 szegény tanuló talált éji szállást.

Csereviszonyban áll 79 görögországi és 33 külföldi testülettel.

Az ülésekben fölolvastott dolgozatok közül csak ezeket hozom föl: A hatóságok Rómában; Pompéi elpusztulása; A nihilismus Oroszországban; Sophokles irálya; A positiv philosophia; I. Komnenus Elek levele Róberthez, Flandria grófjához; Euripides egyik tragoediájának fölfedezett töredéke; Antigone stb.

Eddig kilencz iskolát állított föl: kettőt Athénben, s hetet egyéb városokban. E kilencz iskola között van egy *gymnastikon* is Athénben. Itt a vallás- s erkölcsstanon kívül tornaszatot, éneket s rajzot tanulnak a fiúk, kik nem lehetnek 5 évnél fiatalabbak s 8 évnél idősebbek, midőn felvétetnek. Tanfolyamuk 6 évig tart s hat osztályból áll. Minden osztálynak van külön tanítója. A tornaszatba fölveszik a népuél divó nemzeti tornajátékokat, valamint a görög hajdankor testgyakorlatait is.

A felügyelők csak olyan énekeket hagynak helyben, melyek a tanulók vallási s erkölcsi érzelmeit költik föl.

A rajztani órákban természeti s görög építészeti tárgyakat utánoznak.

A műhelyben építészeti, ács-, kosárfonási-, szobrászati munkákat teljesítenek a tanulók.

Minden két hétben egyszer sétálni mennek tanítóikkal, természeti tárgyak gyűjtése végett.

A többi tantárgyak ebben a gyakorlati iskolában a következők: olvasás, írás, árúisme, ó- és új-kori görög írók, a görög nemzet történelme, földrajz, számtan, a mértan elemei, természetrajz s a természettan elemei.

Az olvasóteremben a következő hírlapok vannak: *Αίτωλία*, *Αἰὼν*, *Ἀθήθεια* (egyik Athénből, másík Kyprusból), *Ἀυάθθεια*, *Ἀναγέννησις*, *Ἀνεξαρτησία*, *Ἀροολίς*, *Ἀροαδία*, *Ἀροονία*, *Ἀργή*, *Δουλίη Ἑλλάς*, *Ἐθνοφυλάξ*, *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, *Ἐλευθερία*, *Ἐλληθικὸς Ἀσὸς*, *Ἑλλίς*, *Ἐμπορικὸς Παροτηρηθής*, *Ἐροῖς*, *Ἐῦβοια*, *Ἐθνομία*, *Ἐῦροπος*, *Ἐφημερίς*, *Θεσσαλία*, *Θροάζη*, *Ἰρις*, *Κλειώ*, *Λαὸς*, *Μέρομνα*, *Νέα Ἡμέροα*,

Νέα Ἑλλάς, Νέα Ἰδέαι, Νεολόγος, Παλιγγενεσία, Πανόπη, Πατρίς, Πόλεμος, Πρωΐα, Ρήγας Φερραΐος, Σάμος, Σιών, Σιάρνη, Σύλλογοι, Σφαΐρα, Τηλέγραφος, Τόπος, Τρίπολις, Φανός, Φάρος τῆς Ὀθρυος, Φορολογούμενος, Φωνή, Φωνή τοῦ Λαοῦ, Ὠρα, mindössze 54.

És a következő folyóiratok: *Ἀθήναιον, Ἀλήθεια, Γαληνός, Γραφικός Κόσμος, Ἑλληνισμός, Ἐπιθεώρησις πολιτική καὶ φιλολογική, Ἐριῆς, Ἔστις, Ἐφημερίδες τῶν σχολείων, Ἐφημερίδες φιλομαθῶν, Θρησκευτικὴ Φωνή, Οἰκονομικὴ Ἐπιθεώρησις, Παρθενών, Παρουσός, Πλάτων, Περιοδικὸν Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Σύλλογον, Ροδοδάκτυλος Ἥώς, Σεραπεῖον, Σωκράτης, Σωτήρ, mindössze 21.*

XVIII.

Ἀθήναιον.

Tíz év óta jelenik meg Athénben egy nagyfontosságú folyóirat *Ἀθήναιον* cím alatt, mely sok tudós közreműködése mellett, minden két hónapban adatik ki. ¹⁾

Ebben, mint azelőtt is, 1880-tól kezdve oroszlánrésze van Kumanúdisnak, Eustratiádisnak és Stamatákisnak számos főíratok közlése által, melyeket azután e folyóiratból vesznek át Európa szakférffiai.

Kontos, Pantazídis, Pappageorgios szövegkritikai jegyzeteket s magyarázatokat irtak sok görög író munkáihoz.

Protodikos érdekes dolgokat írt az újabb görög nyelv sajátosságairól.

Kastorchis közölte tanulmányait a görög vallási régiségekről, nagyon érdekes monographiáját a chaeronéai oroszlánról és megczáfolását az idegen szemrehányásoknak Görögország ellen, régészeti tekintetben.

Philios irt rendszeren az ásatások sikeréről.

Kalogeras Nikephor beható értekezést írt I. Komnenus Flekről, Zigabenus Euthymiusról és a hitszakadár Bogomi-

¹⁾ *Ἀθήναιον, σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ διμηνίαν ἐκδιδόμενον συμπράξει πολλῶν λογίων.*

lokról, valamint Zigabenus Euthymius kiadatlan magyarázatairól sz. Pál leveleihez.

Dosios közlött indiai nyelvbuvárlatokat.

Sakellarios ismertette a madridi Plutarch-kodexet.

Chatzidákis adalékokat irt az újgörög nyelv történetéhez.

Előfordúlnak azonban a természettudományokra, bölcsészetre s neveléstanra vonatkozó érdekes czikkek is, úgy hogy e folyóirat akármely európai *Szemlével* kiállja a versenyt.

E folyóiratban tette közzé Postolákas Achilles egy nevezetes értekezését, mely 1880-ban külön füzetben is jelent meg.

Negyven év óta találkoznak Athénben és Piraeusban kis, pénzalaku rézdarabok, melyek átmérője 5—9 milliméter, kivéve kettőt, melyek átmérője 10 és 11 milliméter. Mind ezeken részint betűk, részint állati fejek vagy más jelvények láthatók.

E jelvényes ércdarabkákat, melyek Athénben a nemzeti éremtani múzeumban és magánosoknál találtatnak, leírta Postolákas Achilles, az említett éremtani múzeum főnöke. ¹⁾

Postolákas azt véli, hogy ezek a rézdarabocskák nem voltak pénzérmek, hanem hogy olyan czélra használtattak az ó-kori görögöknél, mint a *tesserae* a rómaiaknál, a *marques*, *méreaux*, *jetons* a francziáknál és a *tokens* az angoloknál.

Származási idejüket teszi a Kr. előtti IV-dik és III-dik századba.

E tárgyról eddig csak ketten irtak volt, u. m.: Russópu-los Athanáz, a görög archaeologia kézi könyvének 3-dik kiadásában ²⁾ és Prokesch-Osten a volt követ.

Postolákas leír 293 ércdarabkát s 260-nak a rajzát is közli. — A többi 27-nek a mását azért nem közli, mivel azok hasonlítanak a lerajzolt rézdarabkák egyikéhez vagy másikához.

E rézdarabkák mindkét lapjára van valami bevésve, az egyikére leginkább valamely betű, a másikára pedig istenek

¹⁾ *Κεραμίδια συμβολικά ἐν τῇ Ἀθῆνῃ ἐθνικῷ νομισματικῷ μουσεῖῳ καὶ παρ' ἰδιώταις.* (Athén, 1880.).

²⁾ *Ἰζηρηρίδιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογίας.* (Athén, 1875.).

vagy emberek fejei vagy az emberi test más részei, vagy állatok, csillagok, hold. Például Pánnak és baknak a feje. Ismét Pán feje és nyolcz sugáru csillag. De edények s növények is vannak az egyik lapon.

XIX.

"Εσπερος.

1881. évi május 1-étől kezdve megjelenik Lipcsében minden hó 1-én és 15-kén egy görög képes újság, melynek czíme "Εσπερος, szerkesztője pedig Pervanoglos. ¹⁾ Alakja oly nagy, mint az angol, francia és német illusztrált újságoké. Előfizetési ára egy évre 40 frank vagy 32 márká; tehát körülbelül 16 forint. Czikkei nagyon érdekesek. Ilyenek:

1. Göthének taurusi Iphigeniája, gördülékeny versekben fordítva Rhankavis Sándor által.

2. Történelmi rajzok a byzanti császárság korából a szerkesztőtől, a ki e rajzokat előbb két kötetben németül adta ki, s ezért angol és német lapokban nagy dicséretet aratott. Ez buzdította őt arra, hogy munkáját görögre is fordítsa. A történelmi rajzok hőse: Andronikus Komnenus.

3. Naúm Panagios szép költeménye: *A házi gazda és az egér.*

4. Pappazoglis Kleanthesz költeményei: *A hajótörést szenvedő dala*; — *Síró kedvesem*; — *Kölcsönös vigasztalás.*

5. Apostolídís Péter költeménye Valaoritís halálára.

6. Longfellownak »*Chiabatha dala*« című költeményének gyönyörű fordítása, a lap szerkesztőjétől.

7. A byzantinismus befolyása a régi orosz irodalomra Palaeologustól.

8. Schiller *Keztyűjének* fordítása a fönnebb említett Rhankavis Sándortól.

Hadd álljon itt e fordítás első szakasza:

¹⁾ "Εσπερος, σύγγραμμα περιοδικόν μετὰ εικόνων, δις τοῦ μηνὸς ἐκδιδόμενον.

Ἡ Λειτουργία.

Ἐς τὸν κῆπον τῶν λέοντων,
 Μεταξὺ σεμνῶν ἀρχόντων,
 Προσδοκῶν ἢ ἀρχισ' ἢ πάλη,
 Ἦν ὁ βασιλεὺς Φραγκίσκος.
 Καὶ ἐμπρέπουσα εἰς κάλλη
 Ἐς ἔξωστῆν ὀψιλὸν
 Ἦν ὁμήγουρις πολλῶν
 Γυναικῶν, ὡς ἴοδων δίσκος.

A görög tárgyakra vonatkozó képek, melyek az Ἑσπεροσ-ban megjelentek, a következők:

1. Athena Parthenos szobra, mely a legújabb időben ásatott ki Athénben, s melyről eleinte azt híresztelték, hogy az a Perikles korából származó nagy szobor, mely az Akropolison állt. De csakhamar kitűnt, hogy ez amannak csak kisebbmértvű utánzata.

2. A husvéti ünnep Thebában.
3. Chios szigete a földrengés előtt és után.
4. Görögország királya, királynéja és trónörököse.
5. Deligeorgis Epaminondas.
6. Taygetus hegyének zuhatagja és hogyszorosai.
7. Byron emlékszobra Missolongiban.
8. Zaimis Thrasybul.
9. Iphigenia Taurisban.
10. Athén Hadrián korában.
11. Andritzaena mezővárosa Árkádiában.
12. Szent Tódor temploma Athénben.
13. Athén piacza.
14. A Parthenon belseje.

15. Kyprusban talált 80 centiméternyi magas szép női szobor, fehér pentelikumi márványból, a Kr. előtti korból 450 és 400 között. A szobor ábrázolja Venust, és Styphaxnak a műve.

16. Régi frank erősség Sparta közelében.

17. Papadákis Antal emlékszobra Athénben, a ki az ot-tani egyetemnek körülbelül egy millió drachmát (400 ezer fo-rintot) ajándékozott, oly kikötéssel, hogy ebből évenként 10

öszöndíjast segélyezzen és pedig mindegyiket havonként 100 drachmával (40 forinttal).

18. Parasztnő Leontariumból.
19. Az eleusini templom propylaeumai.
20. Phigalia és Apollo temploma.
21. Kolonos, Athén mellett.
22. Neda, Arkádia folyója.
23. Lytochoron, Macedonia mezővárosa.
24. Mykale.
25. Az új Phalerum.
26. Sintza zárdája Tzakoniában.
27. Tempe völgye.
28. A dionysusi színház Athénben.
29. Zampelios Spyridon, a »byzanti tanulmányok« (*Βυζαντινὰ μελέται*), *Kréta történetének*, s az, *Ἱταλοελληνικά* szerzője.
30. Sappho.
31. A »*Miaulis*« és *Pherenike* hadihajók.
32. Athéna kisebb szobra Olympiából.
33. Olympus hegye.
34. Nauplia.
35. Az akadémia palotája Athénben.
36. Az epidaurusi színház és az ott talált szobrok.
37. A *Szerencse*. Régi görög szobrocska, mely Pompeiben találtatott.
38. Ampelákia.
39. Oedipus és Antigone.
40. Zante.
41. Thessalia megszerzése; fölső allegorikai kép, Riosztól.
42. Pellapais zárdája Cyprus szigetén.
43. Andrútzos Odysseus.
44. Athéna temploma Aeginában.
45. Trikkala.
46. Szent Zsófia templomának romjai Cyprus szigetén.
47. Kastalia forrása.
48. A »*Meteora*« nevű görög zárdák.
49. Szent Laura zárdája Kalavryta közelében, honnan

60 évvel ezelőtt indult ki a szabadságháború eszméje.

50. Tenos szigete és városa.

51. Sunium, Athéna templomával.

52. A Nagybarlang (*Μεγά Σπήλαιον*) zárdája Peloponnésusban, mely 362-ben Kr. u. épült.

53. Szent Zsófia görög temploma Londonban. Alapkövét 1877-ben tették le s ma már egész pompájában készen áll. Az egész 35 ezer font sterlingbe került.

54. Kerynaca városa Kypprus szigetén.

55. Kissos mezővárosa Thessaliában.

56. A korinthei szoros térképe.

A nem görög tárgyakon kívül hozza az *Ἰσπερος* Munkácsy Mihálynak *A két család* című szép képét is, mely Párisban és Berlinben volt kiállítva.

XX.

Saripolos.

Saripolos Miklós, kinek *Alkotmányjogát* a Budapesti Szemlében (1880. évf. 48. sz.) s egyéb dolgozatait az Egyetemes philologiai Közlönyben (1879. 1. füz.) ismerttettem, legújabbán könyvészeti tanulmányait adta ki, ¹⁾ melyekben négy munkát ismertet. Ezek közül azonban a klasszika philologia barátait csak kettő érdekli, u. m.:

1. Trattato di diritto internazionale. (Róma 1881.) Pierantoni Ágostontól.

2. Disputationis de fontibus Diogenis Laërtii particulam de successionibus philosophorum facultati literarum Parisiensi proponebat ad doctoris gradum promovendus Victor Eyger. (Bordeaux, 1881.).

Az 1. alatti munka szerzője vázolja India, Egyiptom, a sémi népek legrégebb nemzetközi jogát, a legújabb ásatások által napfényre került emlékek alapján, s azután átmegegy a görög államok nemzetközi jogára. Itt hosszasan eszeteli a régi görögök fogyatkozásait, melyek miatt előbb a makedóniai ki-

¹⁾ Δικολάου Σαρικόπουλου βιβλιογραφικαὶ μελέται. (Athén, 1882.).

rályok nagyravágásának s később a rómaiak bírvágyának estek áldozatúl. Pierantoni sok téves állítást is koczkrátatott, de Sarípos Miklós nem sorolja föl ezeket, hanem magánlevélben fogja Pierantonival közölni, hogy munkájának második kiadásában javítsa ki.

Helyesen mondja Sarípos, hogy Sokrates volt az első, a kinél az emberek testvérisülésének eszméjével találkozunk; de tanítványai félreértvén ezt az eszmét, a kosmopolitismus elméletét gondolták ki, mely a haza eszméjét fojtotta el.

Szerinte a nemzetek életében a testvériség lényegét a nyelv alkotja. Azelőtt azt mondák sokan, hogy »kik Krisztusban hisznek s kiknek hazai nyelvök a görög, azok mind görögök«, de ő mindazokat ismeri el görögöknek, kiknek ismeretetőjele a görög nyelv, valláskülönbség nélkül.

A 2. alatti munka szerzőjéről azt mondja, hogy az Egger Emilnek, a híres francia akadémikusnak a fia, kit Laërta Diogenes körül tett fontos buvárlatainak folytatására buzdít.

Francziául is irt egy politikai és erkölesi értekezést Thukydidesről, melyet a brüsseli akadémiában, mint annak tagja olvasott föl.¹⁾

Ebben azt mutogatja, hogy a politikai tudománynak tulajdonképi alapítója Thukydides.

Azt az állítását azonban, hogy a Thukydides által magasztalt szittyák csupa szláv fajú népek voltak, nem lehet aláírni.

Egy másik francia értekezést irt a *nemzetközi jog és az összehasonlító törvényhozás szemléjében* (Revue de Droit international et de Législation comparée) a görög-török kérdéscről, keletkezéséről, fejlődéséről s jelen állapotáról.²⁾

¹⁾ Essai politique et moral sur Thucydide. (Bruxelles, 1879.).

²⁾ La question grécoturque, ses commencemens, ses progrès et son état actuel.

XXI.

B i k e l a s.

Shakespeare tragoediáinak görög fordítója is akadt Bikelas Demeter személyében, a ki 1876-ban Shakespeare fordításainak három részét adta ki, u. m: 1. Romeót és Juliát, 2. Othellót, 3. Lear királyt. Az idén pedig a 4-ik részben Macbeth s az 5-dik részben Hamlet fordítását bocsátotta közre. ¹⁾

Mindegyik darab fordítása után tanulságos jegyzeteket írt, melyekben leginkább az ó-kori görög drámaírók eszméinek nyomait emeli ki Shakespearenél. Így (Macbeth. I. fölvon. 3. jel.) a három könyörgő boszorkány háromszori fordulásával, mely kilenczet tesz, összehasonlítja Sophoklesnek kolonosi Oedipusában a kar által mondott 483-ik és 484-ik versét. De ez nem igen talál; mert itt a kar azt mondja Oedipusnak, hogy mindegyik kezével háromszor kilencz olajágot tegyen le.

Duncan azt mondja (I. 4. jelen.): hogy bárcsak mutatná az arc az ember lelkét. Euripides Medeájában pedig olvassuk (516—520. v.): Oh Zeus, miért adál az embereknek bizonyos jeleket arra nézve, hogy melyik a hamis arany, de olyan veleszületett jele nincsen a testnek, mely által a férfiak gonoszágát lehessen átlátni?

Macbeth (II. 2. jelen.) mondja az álomról, hogy fölold a fáradságtól, a bályadt ész balzsama, a természet fűszere s nagy élelmező az élet lakomájában. Sophokles Philoktetesében pedig ezt olvassuk (827—829. v.): Fájdalmat, szenvedéseket nem ismerő álom, jöjj nyájasan hozzánk, életkönyvitő király.

Ugyan abban a jelenetben mondja Macbeth a gyilkosság után: Képes-e Neptunnak roppant oceánja a vért kezemről lemosni? E kéz be fogja biborítani a véghetetlen tengert, hogy kék vizét pirosítsa. Aeschylus *Síri áldozóiban* pedig (Choëphoroe 72—74. v.) a kar éneкли: Hasztalanok a könyörgések, hiúk a búcsúmenetek a kezét undorító gyilkosság lemosása végett.

¹⁾ Σαικσπείρου τραγωδία μεταφρασθεῖσαι ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ. Μέρος Α. Μάκβεθ. — Μέρος Β'. Ἀμλέτος. (Athén, 1882. Koromilas Endrónól).

A 3-dik fölvonás 4-dik jelenetében azt mondja Macbeth, hogy síremlékeink jövőre legyenek a sasok gyomrai.

Sophokles *Antigonéjában* pedig ezt mondja Kreon (1039—1041. v.): azt nem fogjátok eltemetni, még akkor sem, ha Zeus sasai falatozásul akarnák elvinni.

Az 5-dik jelenetben így szól Macbeth: jól mondja a közmondás: »a vér vért kíván.«

Aeschylus *Síri áldozóiban* pedig (400—403. v.) ezt olvassuk: törvény, hogy a gyilkosságnak földre öntött cseppjei más vért követeljenek.

Stapfer azt mondja *Shakespeare et l'Antiquité* című munkájában (2-ik köt. 16. lap): Ha Shakespeare és a régi Hellas drámáiban egymáshoz hasonló gondolatokat, képeket s bonyodalmakat találunk, nem kell mindjárt utánzásra gondolnunk, hanem egyedül csak arra, hogy a hajdani és az újabbkori költők minden költészetnek ugyanazon örök forrásából merítettek.

Ez szép phrasis ugyan, de a kérdésben forgó hasonlóságokat teljesen meg nem magyarázza. Miért nem kell Shakespeare részéről utánzásra is gondolni? Hiszen ő 1564-ben született s 1616-ban halt meg. Már pedig az angolok sokkal előbb foglalkoztak a görög klasszikusokkal. Így a VII-ik században Kr. u. a görög származásu Tódor, a brit szigetek érseke, oly sikerrel gondoskodék a klasszikai nyelvek könyveinek s tanítóinak megszerzéséről, hogy tanítványaik úgy beszéltek görögül és latinul, mint anyanyelvükön. A IX-ik és XIII-ik században szintén foglalkoztak az angolok a klasszikusokkal. ¹⁾

1490-től pedig rendszeren kezdték Angliában a klasszikusokat olvasni. S később azt mondták Erzsébet királynéről, (1533—1603), hogy egy nap alatt többet olvas görögül, mint egy kanonok egy hét alatt latinul.

Sőt e királyné magyarázatot is irt Platohoz, lefordította Isokrates két beszédét, Euripidesnek egy drámáját s Xenophonnak és Plutarchnak egy-egy értekezését. ²⁾

¹⁾ Télfy I.: A klasszika-philologia encyclopaediája. Pest, 1864. 180—181. l.

²⁾ *Stapfer*: Shakespeare et l'antiquité. 1-ső rész. Páris, 1879. pag. 6. és 20.

S a királynén kívül több főrangú hölgy és úr is tudott görögül és latinul.

S 1550-től 1616-ig (Shakespeare haláláig) angolra voltak már fordítva Herodot, Thukydides, Polybius nagy része, sicíliai Diodor, Appianus, Josephus Flavius, Aelian, Herodian, Plutarch életrajzai, Demosthenes 15 beszéde, Lykophron stb. ¹⁾

Nem lehet tehát kétség, hogy Shakespeare, ki latin iskolában tanult, több görög és latin klasszikus munkáival, háár csak fordításban is, megismerkedett.

Bikelas Macbeth fordításához írt jegyzeteinek végén három fejezetet is fordított Stapfer munkájából, t. i. 1. A természetfölöttiről Macbethben s általában a tragoediában; 2. Macbeth és 3. Lady Macbeth jellemzése.

A Hamlet-fordításának végén pedig lefordította szintén Stapfer munkájából a Hamlet jelleméről szóló fejezetet.

XXII. ²⁾

Könyvészet.

1. Bölcsészet.

Brailas Armenis: értekezések a lélekről, istenről s az erkölcsi törvényről. *Περὶ ψυχῆς, θεοῦ καὶ ἡθικοῦ νόμου διατριβαί.* (Konstantinápoly, 1879.)

Gregoriadis Perikles: *Περὶ γενέσεως τῶν φιλοσοφικῶν συστημάτων.* (A bölcsészeti rendszerek eredetéről.) Athén, 1880.

Ugyanattól: Περὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς κατὰ Πλάτωνα. (A lélek halhatatlanságáról Plato szerint). Athén, 1880.

2. Jogtudomány.

Kazázis: Bevezetés a jogencyklopaediába. (Ἐισαγωγή εἰς τὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ Δικαίου). Athén, 1880.

¹⁾ Stapfer I. 24.

²⁾ A szorosán vett tankönyvek nincsenek e könyvészeti rovatba fölvéve.

Velentzas: Jusztinián 118 novellája a saját és az utána való törvényhozásra vonatkozó magyarázati és történelmi jegyzetekkel. (*Ιουστινιανου 118 Νεαρά μεθ' ἑρμηνευτικῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων πρὸς τὴν αὐτοῦ καὶ τὴν μετ' αὐτὸν νομοθεσίαν*). Athén, 1880.

Mosc'ouákis: A közjog Görögországban a török uralom alatt. (*Τὸ ἐν Ἑλλάδι δημόσιον δίκαιον ἐπὶ Τουρκοκρατίας*). Athén, 1882.

3. Klasszika philologia.

Gkiólmaz kiadta magyarázatokkal Plutarch *Agisát* és *Kleomenesét*. (*Βίοι παράλληλοι Πλουτάρχου. Τεύχος α', Ἄγισ καὶ Κλεομένης, μετὰ σχολίων*). Athén, 1880.

Dimitzas: Kritikai javítások Strabóhoz s töredékeihez. (*Κριτικαὶ διορθώσεις εἰς Στράβωνα καὶ τὰ ἀποσπάσματα αὐτοῦ*). Athén, 1880.

Ugyanaz: A kitünő művész Paeonius valódi hazájáról. (*Περὶ τῆς ἀληθοῦς πατρίδος τοῦ ἑξόχου καλλιτέχνου Παιωνίου*). Athén, 1881.

Skaphidiótis: Kritikai észrevételek Markus Antoninusnak önmagáról írt 12 könyvéről. (*Κριτικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν εἰς αὐτὸν 12 βιβλίων Μάρκου Ἀντωνίνου*). Athén, 1881.

Parageorgios: Értekezés a *τέος, τέα, τέη, τέον, τέοι, τέαι, τέα, τέων, τέους, τέας* ige melléknevekről, huszonhét költőnél s prózaírónál. (*Πραγματεία περὶ τῶν ῥηματικῶν ἐπιθέτων τέος, τέα πὰρ' ἑπτὰ καὶ εἴκοσι ποιηταῖς τε καὶ πεζοῖς συγγραφεῦσιν*). Athén, 1880.

Bythulkas: Homéri olvasókönyv, nyelvtani, történelmi, magyarázati és földrajzi jegyzetekkel. 2-ik füzet, mely az Odyssea 6-ik, 8-ik és 9-ik énekét tartalmazza. (*Ὀμηρικὴ Χρηστομάθεια μετὰ σχολίων γραμματικῶν, ἱστορικῶν, ἑξηγητικῶν καὶ γεωγραφικῶν· τεύχος β', περιέχον ἐκ τῆς Ὀδυσσεΐας τὰς ῥαψωδίας Ζ, Θ καὶ Ι.*) Athén, 1880.

Kontópuhos: A görög nyelv hallhatatlansága vagy a homéri nyelv föltalálása a jelenkori görög nyelv népdialectusai-ban. (*Ἀθανασία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἢ ἀνεύρεσις τῆς*

ὀμηρικῆς γλώσσης ἐν ταῖς δημώδεσι διαλέκτοις τῆς συγχρό-
νου ἑλληνικῆς). Odessa, 1880.

Paralópus: Különféle írások (variantes lectiones) Plato Gorgiasának szövegéhez, összegyűjtve 13-ik századbeli hártya-
kodexből. (*Διάφοροι γραφαὶ εἰς τὸ κείμενον τοῦ Γοργίου τοῦ Πλάτωνος, συλλεγεῖσθαι ἐκ περιγραμνοῦ κώδικος τοῦ γ! αἰῶ-
νος*). Smyrna, 1880.

Kabbadios: A Barbákiumnál talált Minerva, viszonyítva
a Parthenon Minervájához. (*Ἀθηνᾶ ἢ παρὰ τὸ Βαρθάκειον
εὔρεθεισα ἐν σχέσει πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν τοῦ Παρθενῶνος*).
Athén, 1881.

4. Költészet.

Arabantinos fiai újra kiadták az általa gyűjtött epirusi
népdalokat. *Συλλογὴ δημοτικῶν ᾠμμάτων τῆς Ἠπείρου ὑπὸ
Ἀραβαντινοῦ, ἐκδιδομένη ὑπὸ τῶν υἱῶν του.* (Athén, 1880.).
Húsz évig gyűjté Arabantinos, bejárva egész Epirust, ezeket
a népdalokat, melyek élő bizonyosságai annak, hogy Epirus nagy
többsége testestül lelkestül görög.

A Thérából (Santorin) való Sigalas 400 görög nemzeti-
dalt, hangjegyekkel ellátva, adott ki. *Συλλογὴ ἑθνικῶν ᾠμά-
των, περιέχουσα τετρακόσια ᾠσματα τοιςθέντα ὑπὸ τοῦ
ἐκ Θήρας μουσικοδιδασκάλου Ἄντ. Σιγάλα.* (Athén, 1880.).

Velianítis Emilia írt egy történeti beszélyt, melynek
címe: *Πον- és αἰγαι szeretet.* (*Φιλοπατρία καὶ μητρικὴ
ἀγάπη*), Korfú, 1880.

Moschópus írt verseket e cím alatt: *Ἐξήτανυμάνογ.*
(*Σπουδαὶ ἐν νυκτί*). Athén, 1880.

Solomonídis kiadta *Σελῆνῆς ἔς hullámζαγ* (*Τρικυμία καὶ
φλοῖσβοζ*) című lyrai költeményeit. Athén, 1880.

Chatzákis: Phokas Nikephor, Byzancz császára, három
fölvonásos dráma versmértékben. (*Νικηφόροζ Φωκάζ, αὐτο-
ζράτορ τοῦ Βυζαντιῶν, δροῦμα τοίπρακτον ἕμμετρον*). Athén,
1880.

Konstantinídis: Görög anthologia. Ötödik kiadás. (*Ἐλ-
ληνικὴ ἀνθολογία, ἕκδοσιζ ε'*). Athén, 1880.

Matavankas: Parnassus vagy az újabb Hellas legválo-
gatottabb költeményeinek kalászata. (*Παρνασσόζ, ἦτοι ἀπάν-*

Θυσια τῶν ἐκλεκτοτέρων ποιημάτων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Athén, 1880.

Kolkos: Nevetések. (*Ἰέλωτες*). Athén, 1880.

Phereokus: Tékozlás és meghánás, vígjáték három fölvonásban. (*Ἀσωτεία καὶ Μετάνοια, κωμῳδία εἰς τρεῖς πράξεις*). Athén, 1880.

Suris: Kölesön kölesönért. Vígjáték egy fölvonásban. (*Ἄλλ' ἀντ' ἄλλον, κωμῳδία μονόπρακτος*). Athén, 1880.

Stratigis: Rózsaborostyánok, lyrai költemények gyűjteménye. (*Ῥοδοδάφναι, συλλογὴ λυρικῶν ποιήσεων*). Athén, 1880.

Antoniádis: Kréta önkönytese, vagy az 1868-ki fölkelés, epikai költemény rímes strophákban. (*ὁ Ἐθελουτῆς τῆς Κρήτης, ἦτοι ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1866. ποίημα ἐπιζὸν εἰς στροφάς ὁμοιοκαταληκτοῦς*). Athén, 1881.

Egy évvel előbb írt három tragoediát: a zsarnokgyilkosok, a makedóni Dömötör, a Janicsár és egy Chaidemmeni című vígjátékot. (*οἱ τυραννοκτόνοι, ἡμῆτριος ὁ Μακεδών καὶ ὁ Γενίτσαρος, τραγωδίαι. Ἔτι δὲ ἡ Χαΐδεμμένη, κωμῳδία*). Athén, 1880.

Miliarakis: Digenis Akritas Vazul, byzanti eposoa a 10-ik századból, az Androsban talált kézirat szerint. (*Βασιλεὺς Ἀγενῆς Ἀκρίτας, ἐποποιία τῆς 10-ης ἑκατονηταετηρίδος κατὰ τὸ ἐν Ἀνδρῶν ἀνευρεθὲν λειψόγραφον*). Athén, 1881.

Koromilas: *Ἀνακρέων*. Dramatizált idyll. (Athén, 1881.)

Antoniadis György Emmanuel lefordította Dante *Dívina comedia*-ját, melylyel az Oekonom-alapítványból pályadíjat nyert. (*Ἄνττον Ἀλλιγιέρον Θεία κωμῳδία, μετάφρασις ἑμμετρος, βραβευθεῖσα ἐν τῷ Οἰκονομείῳ ἀγῶνι*). Athén, 1881.

Musúrus Konstantin, Törökország londoni követe, görögre fordította Dante Poklát. (*Ὁ Ἄιδης τοῦ Ἄνττον*. London, 1882). A fordítás nagyon hű és szép nyelvű, de nem az eredetinek versmértékében és rímekben, hanem tizenkét szótagu jambusokban.

5. Nevelés, oktatás.

Vlasis Antal: Kutatások a népoktatás javításáról Görögországban. (*Σκέψεις περὶ βελτιώσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως*). Athén, 1880.

Argyriadis: A közoktatásról. (*Περὶ δημοσίας ἐκπαιδευ-
σεως*). Athén, 1881.

Dosios Miklós: Gyermeki éveim tárczája, vagy visszaem-
lékezés gyermekkoromra. (*Χαρτοφυλάκιον τῶν παιδικῶν μου
χρόνων, ἢ ἀνάμνησις τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας*). Korfú, 1880.

6. Orvosi tudomány.

Koryllos: A Patrasban észleltetett vérlhugyos sárgalázzról.
(*Περὶ ἰκτερώδους αἱματουρικοῦ πυρετοῦ παρατηρηθέν-
τος ἐν Πάτρας*). Athén, 1879.

A francziáknál e kór neve *fièvre bilieuse hématurique*
vagy *fièvre atrabilaire* (atrabilieuse), vagy *fièvre bilieuse icte-
rohemorrhagique*, vagy *fièvre bilieuse mélanurique* vagy *fièvre
bilieuse hématique*.

Ugyanez a Koryllos írt már 1873-ban a tehénoltásról.
(*Περὶ δαμαλειασμοῦ ἢ τοῦ κριῶς ἐμβολισμοῦ*). Patras.

7. Pénzügytan.

Giwarákis: A törvényes ércpénzről, különösen pedig a
kettős ércpénzértékről (*Περὶ μεταλλικοῦ νομικοῦ χρήματος,
ἰδία δὲ περὶ Διμεταλλισμοῦ*). Athén, 1882.

8. Politika.

Pastas György bírálata Seizanis Miltiadesnek következő
munkájáról: Görögország politikája és a fölkelés 1878-ban
(*Κοίσεις ἐπὶ τοῦ συγγράμματος Μιλτιάδου Σεϊζάνη: Ἡ πο-
λιτικὴ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1878.*) Athén,
1880.

Stúpis: Alkotmányos tévedések. (*Πλάται συνταγμα-
τικά*). Athén, 1881.

Damalas: Minő kül- és belföldi politikát kövessen Gö-
rögország, hogy politikai lételét megmentse? (*Τίνα πρέπει
ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ μετέλθῃ ἡ Ἑλλάς ἑξωτερικὴν καὶ ἐσωτε-
ρικὴν πολιτικὴν, εἰάν θέλῃ νὰ σώσῃ τὴν πολιτικὴν αὐτῆς
ὑπαρξιν*). Athén, 1881.

Az 1882-diki *Κλειὸν ἀπὸς ἀλκοτμάνυος κορμάνυζατ γὸ ἐς
ροσσζ ὀδδαλαί* (*Τὰ καλὰ καὶ κακὰ τοῦ συνταγματικοῦ πολι-*

τεύματος) című czikkeiben ismerteti s bírálgatja Minghetti-nek, volt olasz miniszternek munkáját, melyben a politikai pártokról ír.

9. Természettudományok.

Gennadius: A pusztító phylloxera (*Φιλλοξήρα ή φθοροποιός*) továbbá a szőlő pokolvaráról s e betegség természetéről és gyógyításáról (*Περὶ τοῦ ἀνθρακος τῆς ἀμπέλου φύσις καὶ θεραπεία τῆς νόσου*); végre a növények rühéről (*Περὶ ψωριάσεων τῶν φυτῶν*). Athén, 1880.

Chalkiopoulos irt koszorús pályamunkát Görögország földmívelésének javításáról (*Περὶ βελτιώσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας*). Athén, 1880.

Diamantopoulos anthropológiát adott ki 95 rajzzal s egy boncztani táblával. (Smyrna, 1880.).

Krinos: A régi görög növények tudományos meghatározásáról a nép nevei által helyek és idők szerint s a haszonról, mely ezekből a görög nyelv név- és szótártanára nézve származik. (*Περὶ ἐπιστημονικοῦ προσδιορισμοῦ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν φυτῶν διὰ τῶν ὀνομάτων τοῦ λαοῦ κατὰ τόπους καὶ χρόνους καὶ τῆς ἐκ τούτων ὠφελείας εἰς τὴν ὀνοματολογία καὶ λέξιμορφίαν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης*). (Athén, 1881.).

10. Történelem és Földrajz.

Bikelas kiadta 1879-ben, Athénben, Lárás Lukisnak egy chiosi aggastyánnak önéletrajzát. (*Λοικῆς Λάρας. Ἀυτοβιογραφία γέροντος Χίου.*), melyben az 1821. és 1822. évben történt gyászos és borzasztó eseményeket, mint szemtanú, ecseteli. Megjelent német fordításban is e cím alatt: Lukis Laras: Eine Geschichte aus dem griechischen Befreiungskriege. (Hamburg, 1879.).

Xanthopoulos K.: Átnézeti jelentés az újabb görögök szellemi fejlődéséről, ujrászületésökről mai napig. (*Συνοπτικὴ ἔκθεσις περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῶν μέχρι τοῦδε*). Konstantinápoly, 1880.

Rhankis: A hellenismus befolyásáról az európai polgá-

rosodásra. (*Περὶ ἐπιδράσεως τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπὶ τοῦ Εὐρωπαίου πολιτισμοῦ*). Athén, 1880.

Georgiádis Miklós: Thessalia leírása. (*Θεσσαλία ὑπὸ Νικολάου Γεωργιάδου*. Athén, 1880.), melyben helyreigazítja idegen utazóknak számtalan tévelyeit.

Maltos M.: A régi görögök lakomáiról. (*Περὶ τῶν συμποσίων τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων*. Odessa, 1880.).

Miliarakis: A kykladi szigetek. *Ἰπομνήματα περιγραφικὰ τῶν Κυκλάδων νήσων*. (Athén, 1881.). 1-ső kötet: Andros, Keos.

Rnieris Márk, az athéni bank kormányzója, történelmi tanulmányokat irt a görög születésű V. Sándor pápáról, Byzanczról és a báseli zsinatról. *Μάρκου Ῥενιέρη ἱστορικαὶ μελέται. Ὁ Ἕλλην πάπας Ἀλέξανδρος Ε', τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ ἐν Βασιλείᾳ σύνοδος*. (Athén, 1881.).

Dragúmis István kiadta másodszer atyjának, Miklósnak, *Τυρθένει visszaemlékezéseit* (*Ἱστορικαὶ ἀναμνήσεις*) két kötetben s atyja arczképével. Athén, 1880. Az első kiadást ismerttettem az »*Egypetemes philologiai Közlönyben*.« (1887. pag. 293).

Philippidis: Az 1821-ki görög szent harc. (*Ὁ ἱερός τοῦ 1821 ἑλληνικοῦ ἀγῶν*). Athén, 1881.

Griгорópulos: Syme szigete, földrajzi, történelmi, statisztikai tekintetben ábrákkal, a legelterjedtebb szokásokkal, melyekhez hozzájárul röviden valami az előítéletekről s a symebeliek dialektusáról. (*Ἡ νῆσος Σύμη, πραγματεῖα ὑπὸ γεωγραφικῆν, ἱστορικῆν καὶ στατιστικῆν ἔποψεν stb.*). Athén, 1880.

Paparrhigópulos: A görög nemzet története. 2-dik kiadás. (*Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, Ἔκδοσις β'*). Athén, 1881.

Hatzidákis: Utazás Krétában. (*Περιήγησις εἰς Κρήτην*). Syra, 1881.

Chatzis: Thessalonik népkönyvtára. Thessalonik városának leírása. (*Δημοτικὴ βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης. Ἀστειγραφία Θεσσαλονίκης*). Thessalonik, 1881.

Végre az 1882-ki *Κλειῶ* több érdekes dolgot hozott Kypros történetéről s jelen állapotáról.

11. Vegyesek.

Tély Ivdntól megjelent: *Συγγραμμάτια Ἑλληνικά*. Opuscula Graeca. Budapest, 1880. Tartalma: Vörösmarty Szózatának fordítása; a görög versek története; Solon adótörvénye; különfélék az attikai jogból; a magyar királyi korona és az 1867-ki koronázás leírása; görög dolgok Franciaországban; Sophokles temetése; Antigone előadása Budapesten; a görög kérdés; vegyesek Aeschylusról.

Jóllehet e munkát a budapesti m. kir. egyetem újjáalakításának százados évfordulója alkalmára az egyetemi könyvnyomda a közoktatási minisztérium rendeletére díszesen állította ki, az akkori egyetemi rector még sem tartotta kötelességének arról a hivatalos *Jelentésben* említést tenni, valamint arról sem, hogy az ezen ünnepélyre szóló latin meghívókat és mind a négy kar tiszteleti tudorai diplomáinak latin szövegét, és pedig épen a rector megkeresésére, én szerkesztettem.

Melléklet öt khálmik dana hangjegye. 1874. 32 l. 20 kr. — III. Szám. A classica philológiának és az összehasonlító árja nyelvtudománynak mivelése hazánkban. Székfoglaló Bartal Antal l. tagtól 1874. 182. l. 40 kr. — IV. Szám. A határozott és határozatlan mondatról. Barna Ferdinánd l. tagtól 1874. 31 l. 20 kr. — V. Szám. Jelentés a m. t. Akadémia könyvtára számára keletről hozott könyvekről tekintettel a nyomdai viszonyokra keleten. Dr. Goldziher Ignácztól. 1874. 42 l. 20 kr. — VI. Szám. Jelentések: I. Az orientalistáknak Londonban 1874-ben tartott nemzetközi gyűléséről. Hunfalvy Pál r. tagtól. — II. A németországi philologok és tanfériak 1874-ben Innsbruckban tartottgyűléséről. Budenz József r. tagtól. 1875. 23 l. 15 kr. — VII. Szám. Az új szókról. Fogarasi János r. tagtól 15 kr. — VIII. Szám. Az új magyar orthologia. Toldy Ferencz r. tagtól 1875. 28 l. 15 kr. — IX. Szám. Az ik-es igékről. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1875. 32 l. 15 kr. — X. Szám. A nyelvújításról. Szarvas Gábor l. tagtól. 1875. 25 lap. 15 kr.

Ötödik kötet. 1875—1876.

I. Szám. Nyelvészkedő hajlamok a magyar népnél. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1875. 40 l. 25 kr. — II. Szám. A neo- és palaeologia ügyében. Brassai Sámuel r. tagtól. 1875. 48 l. 30 kr. — III. Szám. A hangsúlyról a magyar nyelvben. Barna Ferdinánd lev. tagtól. 1875. 48. l. 30 kr. — IV. Szám. Brassai és a nyelvújítás. Ballagi Mór r. tagtól. 1876. 22 l. 15 kr. — V. Szám. Emlékbeszéd. Kriza János l. t. felett Szász Károly l. tagtól. 1876. 40 l. 25 kr. — VI. Szám. Művészet és nemzetiség. Bartalus István l. tagtól. 1876. 35 l. 20 kr. — VII. Szám. Aeschylus. Télfy Iván lev. tagtól. 1876. 141 l. 80 kr. — VIII. Szám. A mutató névmás hibás használata. Barna Ferdinánd l. tagtól. 1876. 15 l. 10 kr. — IX. Szám. Nyelvtörténelmi tanulságok a nyelvújításra nézve. Imre Sándor l. tagtól 1876. 97. l. 60 kr. — X. Sz. Bérczy Károly emlékezete. Arany László l. tagtól 10 kr.

Hatodik kötet. 1876.

I. Szám. A lágy aspiraták kiejtéséről a zendben. Mayr Auréltól. 10 kr. — II. Szám. A mandsuk szertartásos könyve. Bálint Gábertól 10 kr. — III. Szám. A rómaiak satirájáról és satirairóikról. Dr. Barna Ignácztól. 20 kr. — IV. Szám. A spanyolország arabok helye az iszlám fejlődése történetében összehasonlítva a keleti arabokéval. Goldziher Ignácztól. 50 kr. — V. Emlékbeszéd Jakab István l. t. fölött. Szász Károly r. tagtól 10 kr. — VI. Adalékok a m. t. Akadémia megalapítása történetéhez. I. Szilágyi István l. tagtól. II. Vaszary Koloztól. III. Révész Imre l. tagtól. 60 kr. — VII. Emlékbeszéd Mátray Gábor l. t. felett. Bartalus István l. tagtól. 10 kr. — VIII. A mordvaiak történelmi viszonyosságai. Barna Ferdinánd l. tagtól. 20 kr. IX. Eranos. Télfy Iván lev. tagtól. 20 kr. — X. Az ik-es igékről. Joannovics György l. tagtól 40 kr.

Hetedik kötet.

I. Egy szavazat a nyelvújítás ügyében. Barna Ferdinánd l. tagtól 50 kr. — II. Podhorszky Lajos, magyar-sínai nyelvhasználtása. Budenz József r. tagtól 10 kr. III. Lessing (székfoglaló). Zichy Antal lev. tagtól. 20 kr. — IV. Kapcsolat a Magyar és szuomi irodalom között Barna Ferdinánd, lev. tagtól. 10 kr. — V. Néhány ösművelési tárgya neve a magyarban. Barna Ferdinánd l. tagtól. 30 kr. VI. Rankavis Kleon új-görög drámája. Télfy Iván lev. tagtól. Ára 30 kr. — VII. A nevek uk és ük személyragairól. Imre Sándor l. tagtól. 20 kr. — VIII. Emlékbeszéd Székács József t. tag fölött. Ballagi Mór r. tagtól. 20 kr. — IX. A török-tatár nép primitív culturájában az égi testek. Vámbéry Ármin r. tagtól. 10 kr. — X. Batori László és a Jordánszky-codex bibliafordítása. (Székfoglaló.) Wolf György l. tagtól. 10 kr.

Nyolczadik kötet.

I. Corvin-codexek. Dr. Ábel Jenőttől. 60 kr. — II. A mordvaiak pogány Istenei s-ünnepi szertartásai. Barna Ferdinánd l. tagtól. 50 kr. — III. Orosz-lapp utazásomból. Dr. Genetz Arvidtól. 20 kr. — IV. Tanulmány a japáni művészetről. Gróf Zichy Ágosttól. 1 frt. — V. Emlékbeszéd Pázmándi Horvát Endre 1839-ben elhunyt r. t. fölött. A születése századik évfordulóján, Pázmádon rendezett ünnepélyen, az Akadémia megbízásából tartotta Szász Károly r. t. 10 kr. — VI. Ukkonpohár. A régi magyar jogi szokásnak egyik töredéke. Hunfalvy Pál r. tagtól. 20 kr. — VII. Az úgynevezett lágy aspiraták phoneticus értékéről az ó-indben. Mayer Auréltól. 60 kr. — VIII. Magyarországi humanisták és a dunai tudós társaság. Dr. Ábel Jenőttől. 80 kr. — IX. Ujperzsa nyelvjárások. Dr. Podzer Károlytól. 50 kr. — X. Beregszászi Nagy Pál élete és munkái. Székfoglaló Imre Sándor r. tagtól. 30 kr.

Kilenczedik kötet.

I. Emlékbeszéd Schiefner Antal k. tag felett. Budentz J. r. tagtól 10 kr. — II. A Boro-Budur Jáva szigetén. Dr. gróf Zichy Ágost l. tagtól. 40 kr. — III. Nyelvünk újabb fejlődése. Ballagi Mór r. tagtól. 20 kr. — IV. A hunnok és avarok nemzetisége. Vámbéri Ármín r. tagtól 30 kr. — V. A Kún; vagy Petrarkacodex és a kúnok. Hunfalvy Pál r. tagtól. 30 kr. — VI. Emlékbeszéd Lewes Henrik György külső tag fölött. Szász Károly r. tagtól. 10 kr. — VII. Ős vallásunk főistenei. Barna Ferdinand l. tagtól 40 kr. — VIII. Schopenhauer aesthetikája. Dr. Ruzsicska Kálmántól. 10 kr. — IX. Ős vallásunk kisebb istni lényei és áldozat szertartásai. Barna F. l. tagtól. 30 kr. — X. Lessing mint philologus. Dr. Kont Ignácztól 30 kr. — XI. Magyar egyházi népénekek a XVIII. századból. Székfoglaló. Bogisich Mihály l. tagtól 50 kr. — XII. Az analogia hatásáról, főleg a szóképzésben. Simonyi Zsigmond l. tagtól 20 kr.

Tizedik kötet.

I. A jelentéstan alapvonalai. Az alakokban kifejezett jelentések. (Székfoglaló.) Simonyi Zsigmond l. tagtól. 30 kr. — II. Etzelburg és a magyar húnmonda. (Székfoglaló). Heinrich Gusztáv l. tagtól. 20 kr. — III. A M. T. Akadémia és a szömi irodalmi társaság. Hunfalvy Pál r. tagtól. 20 kr. — IV. Értsük meg egymást. (A neologia és orthologia ügyében.) Joannovics György t. tagtól. 30 kr. — V. Baranyai Decsi János és Kis-Viczay Péter közmondásai. Ballagi Mór r. tagtól. 10 kr. — VI. Euripides tropusai összehasonlítva Aeschylus és Sophocles tropusáival. Miveltégtörténeti szempontból. (Adalék a költészet összehasonlító tropikájához.) Dr. Petz Vilmos tanártól. 60 kr. — VII. Id. gróf Teleki László ismeretlen versei. Szász Károly r. tagtól. 10 kr. — VIII. Cationale et Passionale Hungaricum. Bogisich Mihály l. tagtól. 30 kr. — IX. Az erdélyi hírlapirodalom története 1848-ig. Jakab Elek l. tagtól. 50 kr. — X. Emlékbeszéd Klein Lipót Gyula kültag felett. Dr. Heinrich Gusztáv l. tagtól. 40 kr. — XI. Újabb adalékok a magyar zene történelméhez. Bartalus István l. tagtól. 40 kr. — XII. A magyar romanticismus. (Székfoglaló). Bánóczy József l. tagtól. 10 kr. — XIII. Újabb adalék a magyar zene történelméhez. Bartalus István l. tagtól. 40 kr.

Tizenegyedik kötet.

I. Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet? Hunfalvy Pál r. tagtól. 20 kr.

A HELYES MAGYARSÁG ELVEI

IRTA

PONORI TEWREWK EMIL.

TARTALMA:

I. A nyelv mivoltáról. II. Nyelvünk viszontagságáról. III. Idegen szavaink. IV. Nyelvérzék és népetymologia. V. Purismus. VI. Neologismus. VII. Mondattan. VIII. A fordításról. IX. A helyes magyarság elvei.

Ára 50 kr.

A magyar nyelvújítás óta divatba jött idegen és hibás szólások bírálata,

tekintettel

az újítás helyes módjára.

Irta

Imre Sándor,

a magy. tud. Akadémia l. tagja.

TARTALOM: Bevezetés. — I. Hangtani újítások. — II. Szóragozás. — III. Szóképzés. — IV. Szófüzés. — V. Stíl.

Ára 1 frt.